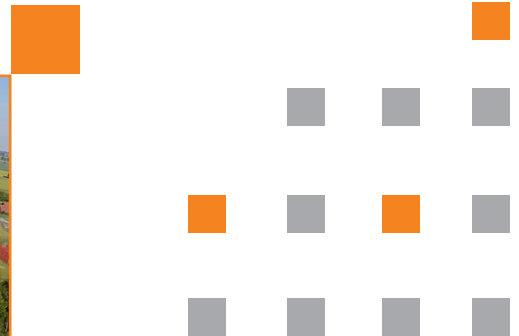

SOŁECKIE STRATEGIE OŻYWIENIA OBYWATELSKIEGO WSI

**DOLNY
ŚLĄSK**

**DOLNY
ŚLĄSK**

Opracowanie:

- Irena Krukowska-Szopa
- Bohdan Kamiński
- Edyta Rząsa
- Krzysztof Szustka
- Lesław Czernik

Podziękowania dla Wydziału Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

Współpraca Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich
www.faow.org.pl

Projekt graficzny i realizacja:
Artina S.I. www.artina.pl

Projekt „Sołeckie strategie żywienia obywatelskiego wsi”,
realizowany przez Fundację Ekologiczną „Zielona Akcja”.

Kontakt : tel. 76 862 94 30

www.zielonaakcja.pl

Projekt współfinansowany z Funduszy EOG w ramach programu
Obywatele dla Demokracji

Spis treści

1.	Wstęp	5
2.	Jak odnawiać sołecką strategię	6
2.1	Sołeczka strategia jako proces wdrażania odnowy wsi	6
2.2	Odnowa sołeckiej strategii „krok po kroku”	6
2.3	Model aktualizacji sołeckiej strategii	7
2.4	Ankietyzacja mieszkańców, proste narzędzie badania opinii społeczności lokalnej	8
2.5	Monitorowanie rezultatów strategii	9
2.6	Społeczne korzyści aktualizacji sołeckiej strategii – podsumowanie:	10
3.	Angażowanie mieszkańców w decyzje rozwojowe sołectwa – wartości w lokalnym rozwoju	11
3.1	Wartości – czyli co?	11
3.2	Czym jest lokalny rozwój?	12
3.3	Czym są wartości w rozwoju lokalnej społeczności?	13
3.4	Jakie wartości powinna uwzględniać sołeczka strategia rozwoju?	13
3.5	Jak dbać o wartości w trakcie wdrażania strategii?	14
4.	Angażowanie mieszkańców w decyzje rozwojowe sołectwa	15
4.1	Jak rozwiązywać problemy i podejmować decyzje przy udziale mieszkańców ?	15
4.2	Jak przygotować dobre spotkanie z mieszkańcami?	16
4.3	Przepływ informacji w sołectwie – podstawa współpracy i zaangażowania mieszkańców	20
5.	Współdziałanie w sołectwie – motywowanie mieszkańców i rola lidera	25
5.1	Potencjał społeczności lokalnej	25
5.2	Charakterystyka i rola grupy odnowy wsi	26
5.3	O sile grupy i jakości współdziałania	28
6.	Inspirujący liderzy i projekty zmieniające wieś	30
6.1	Lider i dar przekonywania	30
5.2	Lider wytrwały	33
5.3	Lider i jego drużyna	35
6.4	Projekty zmieniające wieś[PA13]	37
7.	O Odnowie wsi dolnośląskiej i opolskiej	38
7.1	Dolnośląska wieś się zmienia.	38
7.2	Odnowa wsi w województwie opolskim	40
8.	Przykłady użytecznych narzędzi	43
Przykład 1.	Ankietyzacja mieszkańców	43
Przykład 2.	Ocena stanu zaawansowania wdrażania sołeckiej strategii / odnowy wsi.	46
Przykład 4	Karty oceny zaawansowania sołeckiej strategii.	50
	Kilka słów o organizacji realizującej projekt	56

1. Wstęp

Niniejsza publikacja jest jednym z rezultatów projektu pn. „Sołeckie strategie żywienia obywatelskiego wsi” realizowanego w ramach programu „Obywatele dla demokracji” Fundacji im. Stefana Batorego.

Głównym celem projektu było wsparcie procesu odnowy wsi w sołectwach poprzez opracowanie modelu aktualizacji sołeckich strategii przy udziale mieszkańców. Każda sołeczka strategia jako plan rozwojowy po pewnym czasie wyczerpuje swoje cele i działania, a mieszkańcy ponownie muszą zastanowić się, w którą stronę wieś ma zmierzać i jakie drogi dojścia do wyznaczonych celów należy zastosować.

Moment **aktualizacji sołeczkiej strategii** to czas refleksji ile udało się wspólnie zrealizować i jak wieś zmieniła swoje oblicze na przestrzeni kilku lat, jakie były niegdyś bariery, a jakie są obecnie potrzeby czy problemy do rozwiązania. To również moment, w którym trzeba odpowiedzieć na pojawiające się trudne wyzwania społeczne i ekonomiczne obecnych czasów:

- czy wieś to dobre miejsce do życia czy tylko do zamieszkania?
- co zrobić aby zatrzymać proces wyludniania się wsi?
- jak tworzyć miejsca pracy i źródła dodatkowych dochodów dla mieszkańców wsi?
- jak dbać o aktywność seniorów, których liczba na wsi będzie stale wzrastać?
- jak zatrzymać osoby młode i dobrze wykształcone, co wieś ma im do zaoferowania?
- jak podnosić jakość życia nie tracąc przy tym wartości i tożsamości życia wiejskiego?
- jak zachować urodę krajobrazu i przestrzeni wiejskiej, która tak pozytywnie odróżnia wieś od miasta?

Sołeczka strategia wymaga więc postawienia istotnych pytań, na które mieszkańcy muszą wspólnie znaleźć odpowiedzi. To także proces poszukiwania rozwiązań i twórcze podejście do wykorzystania istniejących zasobów czy uruchomienia społecznego potencjału. To odświeżające podejście uruchamia właśnie proces aktualizacji strategii dając nowe impulsy do rozwoju sołectwa np. w kierunku specjalizacji wsi i utworzenia oferty tematycznej czy też usług rekreacyjno - turystycznych lub stawiania na edukację, sport czy oddolne inicjatywy mieszkańców.

W niniejszej publikacji mówimy nie tylko o odnawianiu sołeczkiej strategii, ale również o tym jak dbać o wartości rozwoju lokalnego, jak angażować mieszkańców w decyzje w sołectwie, jak motywować do wspólnej pracy, jak wdrażać projekty zmieniające wieś na przykładzie już zrealizowanych działań w różnych rejonach Dolnego Śląska i Opolszczyzny oraz o sukcesach Odnowy wsi dolnośląskiej i opolskiej łączącej prawie 2000 sołectw w aktywnym działaniu na rzecz rozwoju swoich miejscowości.

W załączeniu użyteczne narzędzia do monitorowania postępów we wdrażaniu sołeczkiej strategii do wykorzystania przez liderów, Grupy odnowy wsi i mieszkańców oraz moderatorów warsztatów.

Mamy nadzieję, że publikacja będzie dobrą inspiracją do wspólnej pracy, potwierdzi jej sens i wniesie ważne dla rozwoju wsi rezultaty.

Więcej o projekcie i dobrych praktykach na www.zielonaakcja.pl

Zespół redakcyjny

2. Jak odnawiać sołecką strategię

- 2.1 Sołeczka strategia jako proces wdrażania odnowy wsi
- 2.2 Odnowa sołeckiej strategii „krok po kroku”
- 2.3 Model aktualizacji sołeckiej strategii
- 2.4 Ankietyzacja mieszkańców, proste narzędzie badania opinii społeczności lokalnej
- 2.5 Monitorowanie rezultatów strategii
- 2.6 Społeczne korzyści aktualizacji strategii – podsumowanie

2.1 Sołeczka strategia jako proces wdrażania odnowy wsi

Sołeczka strategia to kilkuletni plan rozwoju sołectwa zapisany w formie dokumentu. Można powiedzieć, że to zaplanowany, toczący się przez lata instrument odnowy wsi mający na celu poprawę warunków życia mieszkańców. Bazując na specyficznych zasobach, walorach i tożsamości wsi, mobilizuje mieszkańców do wspólnego działania, dając poczucie wpływu i odpowiedzialności za przyszłość miejscowości.

Aby odnowa się zadziała potrzebne są trzy główne elementy (!):

- zasoby własne wsi (przyrodnicze, kulturowe, historyczne, przestrzenne, infrastrukturalne, ekonomiczne i społeczne),
- przywództwo (lider, aktywna grupa odnowy wsi, stowarzyszenie lokalne),
- plan działania w postaci strategii.

Dodatkowym, niezwykle ważnym elementem jest wsparcie samorządu lokalnego, który poprzez pomoc w procesie formułowania strategii i kierowania środkami finansowymi z budżetu gminy czy funduszy pomocowych zapewnia warunki do realizacji projektów inwestycyjnych. Oczywiście sama społeczność wykorzystując fundusz sołeczki, czy też środki pozyskane z różnych źródeł może z powodzeniem realizować wiele działań aktywizujących czy modernizujących wieś.

Jednak w odnowie wsi najważniejsze nie są środki finansowe ale rewitalizacja społeczna, zmiana mentalności mieszkańców i przekonanie, że nam się chce i wspólnie możemy więcej.

To kapitał społeczny, który poprzez umiejętność współpracy, zaufanie i dobre relacje ułatwia tworzenie powiązań wewnątrz społeczności tworząc warunki do skoordynowania działań na rzecz określonych celów.

Zatem odnowę wsi cechuje (!):

- Oddolność inicjatywy społeczności lokalnej, zaangażowanej i przyjmującej odpowiedzialność za przyszłość wsi.
- Uspołecznione planowania rozwoju, skoordynowane z planowaniem przestrzennym.
- Skoncentrowanie działań na projektach wykorzystujących zasoby własne.
- Organizacyjne i finansowe wspieranie przez gminę i region działań społeczności wiejskich (subsydiarność).
- Uczestnictwo mieszkańców w procesach decyzyjnych dotyczących rozwoju (partycypacja).
- Fachowe doradztwo na rzecz planowania strategicznego i realizacji projektów.
- Zintegrowanie sołeckiej strategii z innymi programami i strategiami rozwoju gminy, powiatu, regionu oraz polityką rozwoju obszarów wiejskich.

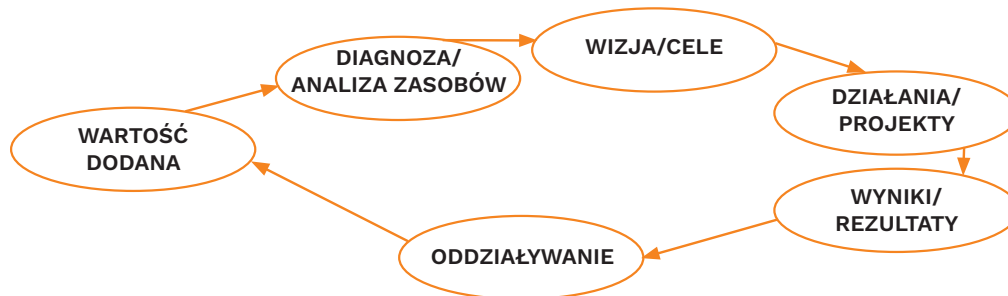
2.2 Odnowa sołeckiej strategii „krok po kroku”

Każda sołeczka strategia jeśli jest faktycznie wdrażana, po pewnym czasie wyczerpuje swoje cele i zapisane projekty. Zwykle po okresie 3,4,5 lat większość projektów jest zrealizowana i mieszkańcy zaczynają się zastanawiać nad nowymi pomysłami.

---

¹Odnowa wsi – przestrzeń, ludzie, działania. Wacław Idziak, Ryszard W. Zczyński, 2013

I wtedy należy ponownie zaplanować strategię na kolejny kilkuletni okres. Oznacza to powrót do procesu analizy zasobów miejscowości, tworzenia celów i projektów rozwojowych. Jednym słowem wdrażanie sołeckiej strategii charakteryzuje powtarzająca się cykliczność.

2.3 Model aktualizacji sołeckiej strategii

W ramach projektu „Sołeckie strategie żywienia obywatelskiego wsi” został przetestowany poniższy model aktualizowania sołeckiej strategii:

- Aktualizacja sołeckiej strategii następuje w miejscowościach które oddolnie zgłoszą taką potrzebę. Podstawowy warunek aktualizacji - realizacja min. 50-70% projektów z Sołeckiej Strategii oraz gotowość mieszkańców i Grupy Odnowy Miejscowości do podjęcia wspólnych prac.
- Przygotowanie 2-3 os. zespołów z miejscowości do aktualizacji strategii np. poprzez wspólne spotkanie lub szkolenie prowadzone przez moderatora.
- Społeczność lokalna zostaje szeroko poinformowana o rozpoczęciu prac na sołecką strategią (ogłoszenie na tablicach, stronie internetowej sołectwa, gminy, poprzez media społecznościowe itd.).
- **Dwa lub trzy warsztaty** prowadzone w miejscowości dla mieszkańców wsi oraz członków grupy odnowy miejscowości, stowarzyszenia, kluczowych osób mających wpływ na rozwój lub chcących się aktywnie zaangażować (wstęp otwarty dla zainteresowanych).
- Przed warsztatami lub pomiędzy I i II warsztatem **ankietyzacja** mieszkańców, dotycząca oceny dotychczasowych przedsięwzięć rozwojowych i pomysłów na przyszłość, wyniki ankietyzacji stają się integralną częścią strategii w postaci załącznika
- **Konsultacja** dokumentu sołeckiej strategii – umieszczenie na stronach internetowych sołectwa lub udostępnienie wersji drukowanej, możliwość zgłaszania uwag przez mieszkańców.
- Przeprowadzenie **zebrania wiejskiego** „inaczej niż zwykle” z dyskusją poprzedzającą przyjęcie strategii i możliwością wprowadzenia dodatkowych pomysłów mieszkańców, podjęcie uchwały o przyjęciu strategii.
- **Informowanie** w trakcie całego procesu o terminach warsztatów, zebrania sołeckiego (strony internetowe, tablica ogłoszeń, bezpośrednio, zaproszenia).
- Przekazanie strategii koordynatorowi gminnemu, przyjęcie sołeckiej strategii przez Radę Gminy.

Więcej informacji na temat różnych sposobów informowania mieszkańców w rozdz.4.3

Taki sposób prowadzenia procesu aktualizowania sołeckiej strategii zapewni szerszy udział mieszkańców, da poczucie wpływu na kształt zapisanych projektów i całego dokumentu. Mieszkańcy sami zdecydują jakie zasoby mogą wykorzystać, jakie są potrzeby społeczności lokalnej oraz bariery rozwojowe, jakie powinny być kierunki rozwoju sołectwa. Te osoby które nie będą mogły wziąć udział w warsztatach będą mogły wypowiedzieć się w ankiecie. To partycypacyjny sposób tworzenia strategii, który zapewni również zaangażowanie mieszkańców przy wdrożeniu działań.

Etapy opracowania aktualizacji sołeckiej strategii przy udziale mieszkańców:

- **analiza zasobów miejscowości** (aktualizacja zasobów przyrodniczych, kulturowych, obiektów, terenów, gospodarki, kapitału społecznego);
- **analiza mocnych i słabych stron**, szans i zagrożeń wraz z analizą potencjału (ponownie sformułowane);
- **wizja** (weryfikacja lub ponowne sformułowanie);
- **cele i program długoterminowy** (określenie nowych projektów, przypisanie terminów realizacji, źródeł finansowania - ogólnie);
- **program krótkoterminowy** (rezygnacja lub opis najpilniejszych działań możliwych do wykonania przez grupę odnowy w 1 roku aktualizacji);
- **Załącznik** – podsumowanie wyników ankietyzacji.

Powyższe elementy powinny zostać ujęte w dokumencie sołeckiej strategii który składa się z następujących elementów [PA5]:

2.4 Ankietyzacja mieszkańców, proste narzędzie badania opinii społeczności lokalnej

Pewnie nie wszyscy mieszkańcy poświęcą swój czas i wezmą udział w warsztatach planowania strategii. Warto skorzystać z prostych narzędzi badających opinie mieszkańców na temat kierunków i pomysłów na rozwój sołectwa. Polecanym i sprawdzonym narzędziem jest ankieta, która upowszechniona wśród mieszkańców daje obraz opinii, pomysłów, wątpliwości dotyczących rozwoju wsi.

Ankietyzacja powinna zostać przeprowadzona przed lub w trakcie warsztatów aktualizacji sołeckiej strategii, podsumowane wyniki mogą stanowić ciekawy materiał porównawczy pokazujący preferencje czy obawy mieszkańców.

Ankieta to technika zbierania informacji polegająca na zadawaniu pytań według ustalonej listy w formie kwestionariusza.

Układając ankietę trzeba pamiętać, że sprawdzają się proste i krótkie kwestionariusze (max.2 strony A4). Zadawane pytania powinny być celowe i przemyślane.

Zalecane rodzaje pytań to:

- pytania zamknięte zaopatrzone w listę przygotowanych i z góry przewidzianych odpowiedzi, skracają czas odpowiedzi, ułatwiają wypełnianie osobie ankietowanej,
- pytania otwarte, w których osoba ankietowana sama musi sformułować odpowiedzi,
- pytania półotwarte w których są gotowe odpowiedzi i jednocześnie można się wypowiedzieć
- „Inne.....”.

Polecana zawartość ankiety:

1. **Nazwa** osoby, instytucji przeprowadzającej badania, adres nr telefonu;
2. **Tytuł ankiety** (powinien zawiera informacje o treści ankiety, określa problematykę badań dopuszcza się także umieszczanie zamiast tytułu samego słowa „ANKIETA”);
3. **Preambuła** (krótka informacja, kto i w jakim celu prowadzi badania; zapewnienie o anonimowości; prośba o udzielanie prawdziwych informacji i szczerych wypowiedzi; podziękowanie za wypełnienie ankiety);
4. **Pytania** (najważniejsza, merytoryczna część ankiety,);
5. **Instrukcja** (sposób udzielania odpowiedzi na konkretne pytanie, zazwyczaj dołączona do pytania, może być pisana inną czcionką, np. „wybraną odpowiedź podkreśl”, „zaznacz znakiem X wybrane odpowiedzi);
6. **Metryczka** (na końcu ankiety, pytania o dane osobiste i społeczno-demograficzne respondenta).[PA6]

W ankiecie warto zadać pytania na które trudno uzyskać odpowiedzi, a które są ważne z punktu widzenia funkcjonowania sołectwa np. :

- W jakim kierunku powinna się wieś rozwijać? Czy dotychczasowe projekty pozytywnie wpłynęły na rozwój wsi?
- Dlaczego jest niska frekwencja na zebraniach wiejskich ? W jakich porach powinno być organizowane zebranie wiejskie? Jak je organizować aby mieszkańcy mogli się swobodnie wypowiedzieć?
- Czy mieszkańcy wiedzą co to jest fundusz sołectki i na jakie cele został przeznaczony w ostatnim roku ? Jakie zadania powinien wspierać fundusz sołectki?
- Jakie są preferowane źródła dostarczania informacji w sołectwie np.: tablice informacyjne, strona internetowa sołectwa, sms, telefon?
- W jakie prace na rzecz sołectwa mieszkańcy mogą się włączyć?

Przykłady ankiet w rozdz. 8 pn. „Przykłady użytecznych narzędzi”.

Podsumowane wyniki ankiety powinny być przedstawione w trakcie warsztatów aktualizacji sołectkiej strategii opinie i pomysły powinny zostać wzięte pod uwagę przy formułowaniu analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, jak również przy tworzeniu projektów rozwojowych sołectwa.

2.5 Monitorowanie rezultatów strategii

Ważnym a często pomijanym elementem jest sposób monitorowania osiągniętych rezultatów realizacji strategii. Monitorowanie jest konieczne aby wiedzieć jaki dystans wieś pokonała w okresie realizacji strategii, w których obszarach osiągnęła sukces a które okazały się słabsze. Warto gromadzić informacje liczbowe w danym roku realizacji strategii aby je porównać na przestrzeni lat. To informacja nie tylko dla Grupy Odnowy Wsi i Rady Sołectkiej ale także dla mieszkańców. W trakcie zebrania wiejskiego raz do roku Grupa Odnowy Wsi powinna zdać sprawozdanie z wdrażania strategii właśnie wykorzystując zebrane informacje liczbowe. Mogą one być również wykorzystane w sprawozdaniu z realizacji odnowy wsi które jest składane raz w roku do Urzędu Marszałkowskiego lub w trakcie udziału wsi w konkursach organizowanych przez Urząd Marszałkowski.

Jakie informacje warto zbierać?:

- Grupa odnowy wsi (liczebność grupy odnowy wsi, częstotliwość spotkań, stałość uczestnictwa, sposób wdrażania decyzji),
- Stowarzyszenie, fundacja odnowy/rozwoju wsi (liczba członków stowarzyszenia, liczna założycieli fundacji, zakres działań, liczba projektów organizacji, liczba projektów

- realizowanych z sołeckiej strategii, poziom pozyskiwania środków, przychody organizacji, poziom zaangażowania społeczności lokalnej w realizację projektów organizacji,),
- Sołeczka strategia (monitorowanie wdrażania, aktualizacja, liczba zrealizowanych projektów w danym roku),
  - Finansowanie projektów (struktura finansowania projektów sołeckiej strategii, wysokość pozyskiwanych środków w ciągu roku, zdolność do pozyskiwania środków, zasobów od sponsorów),
  - Współpraca mieszkańców, grup nieformalnych, organizacji, liderów odnowy wsi
  - (liczba wspólnych wydarzeń, projektów, wykorzystanie zasobów różnych podmiotów),
  - Aktywność mieszkańców (liczba osób zaangażowanych w organizację wydarzeń, liczba wydarzeń, frekwencja, zgodne wykorzystanie miejsc do integracji),
  - Udział w decyzjach/ partycypacja mieszkańców (frekwencja na zebraniach sołeckich, spotkaniach konsultacyjnych w sołectwie),
  - Komunikacja (sposoby komunikowania się pomiędzy mieszkańcami, dostosowanie do potrzeb mieszkańców, sposoby zbierania opinii, pomysłów mieszkańców),
  - Zmiany w przestrzeni publicznej wsi (liczba miejsc spotkań, integracji mieszkańców, oznakowanie miejscowości).

Można wybrać te informacje, które Grupa będzie systematycznie gromadzić, które najpełniej oddają aktywność sołectwa.

Jako narzędzia monitorowania polecamy karty oceny stanu zaawansowania odnowy wsi dla lidera i moderatora. Mieszkańcy mogą intuicyjnie ocenić odnowę wsi w swojej miejscowości korzystając z karty oceny mieszkańca.

Jak gromadzić informacje – można skorzystać z załączonych tabel oceny w rozdz.7.

2.6 Społeczne korzyści aktualizacji sołeckiej strategii – podsumowanie:

- Odnowienie/rewitalizacja dokumentu strategii,
- Odnowienie grupy odnowy miejscowości i włączenie nowych osób,
- Refleksja nad sukcesami i problemami wdrażania,
- Przypomnienie o ważnych wartościach na co dzień rzadko używanych w języku społeczności lokalnej (wspólnota, współdziałanie, tożsamość lokalna, współdziałanie w decyzjach, dobro wspólne, poczucie wpływu na zmiany itd.),
- Znalezienie nowych, odpowiednich pomysłów na wykorzystanie zasobów lokalnych i pokonywanie barier,
- Identyfikacja nowych projektów, poszukiwanie nowych źródeł finansowania projektów, dochodów i samodzielności ekonomicznej wsi,
- Udrożnienie systemu komunikacji z mieszkańcami
- Wpisanie się w zmieniającą się rzeczywistość społeczno-gospodarczą w gminie, regionie.

3. Angażowanie mieszkańców w decyzje rozwojowe sołectwa – wartości w lokalnym rozwoju

3.1 Wartości – czyli co?

3.2 Czym jest lokalny rozwój?

3.3 Czym są wartości w rozwoju lokalnej społeczności?

3.4 Jakie wartości powinna uwzględniać sołectka strategia rozwoju?

3.5 Jak dbać o wartości w trakcie wdrażania strategii?

3.1 Wartości – czyli co?

Kiedy zabieramy się za jakieś zadanie, nawet najprostsze, zazwyczaj wiemy (albo czujemy), PO CO podejmujemy ten trud. Jeśli potrafimy udzielić odpowiedzi na pytanie: Po co?, nasze działanie staje się celowe. Po prostu – ma jakiś CEL, prowadzi do czegoś, pozwala coś osiągnąć. Kiedy obieramy jakiś cel, zazwyczaj planujemy konkretne kroki, które do niego prowadzą. Wiemy zazwyczaj, co zrobić, żeby osiągnąć cel. Wiadomo, że budowa domu (cel) rozpoczyna się od wykopania miejsca na posadowienie fundamentów, a jeszcze przedtem – zaopatrujemy się w dokumentację, która precyzuje, jaki dom ma powstać, jakim potrzebom domowników ma służyć i w jaki SPOSÓB mamy go budować. Do naszego celu prowadzi zatem DROGA, na którą składają się poszczególne, cząstkowe DZIAŁANIA. Do tego trzeba dorzucić jeszcze nasz punkt widzenia świata, który każdy przecież ma i trzyma się tego starannie. To nasze przekonania, nasza wiedza o świecie, a jeszcze bardziej – obraz świata. Każdy uważa, że jego obraz jest słuszny i prawdziwy. Jeśli na przykład uważamy, że wszyscy powinni czytać książki i słuchać muzyki, to znaczy, że ważna jest dla nas kultura albo PIĘKNO. A jeśli ktoś uznaje, że trzeba się troszczyć o innych, kieruje nim być może MIŁOŚĆ. Z niej rodzi się współczucie, solidarność, uczynność. A być może źródłem troski o innych jest DOBRO, którym pragniemy się w życiu kierować. PRAWDA jako wartość prowadzi do tego, że ujawniamy to, co naprawdę myślimy, prowadzi do SZCZEROŚCI w rozmowie. Jeśli wartością jest RÓWNOŚĆ albo SPRAWIEDLIWOŚĆ, to wynika stąd AKCEPTACJA odmienności (na przykład w szkole traktujemy tak samo dzieci sprawne i niepełnosprawne, dzieci różnych ras, lepiej lub skromniej ubrane, etc.).

Jak postępujemy?

WARTOŚCI DROGI

AKCEPTACJA

SZCZEROŚĆ

UCZYNNOŚĆ

Dokąd zmierzamy?

WARTOŚCI CELU

SOLIDARNOŚĆ

PRACOWITOŚĆ

GOSPODARNOŚĆ

Czym się kierujemy?

WARTOŚCI ŹRÓDŁA

DOBRO

PRAWDA

MIŁOŚĆ

RÓWNOŚĆ

PIĘKNO

Tym sposobem dotarliśmy do różnych znaczeń wartości.

Czym się kierujemy?

WARTOŚCI ŹRÓDŁA

Można powiedzieć, że wartości są tym, czym się kierujemy, według czego odnosimy się do innych ludzi i otaczającego nas świata. Często nazywa się je wartościami moralnymi.

Dokąd zmierzamy?

WARTOŚCI CELU

Można także powiedzieć, że wartości są tym, co uznajemy za ważne w kontekście celu naszych dążeń. Tu pojawia się silne zróżnicowanie, zależne od wielu czynników. Tutaj też liczy się zdolność do porozumienia i poszukiwania wspólnych rozwiązań.

Jak postępujemy?

WARTOŚCI DROGI

Można wreszcie określić wartości poprzez sposób postępowania – wtedy stanowią one praktyczny zbiór reguł, norm, zasad, według których należałoby działać. Można je nazwać wartościami instrumentalnymi.

Drogi dojścia do wartości [PA8]:

Ba, ale czy kto widział, by tak w pełni żyć według wartości? Ignacy Krasicki we wstępie do bajek dzielił się swoją refleksją zawartą w bajce Ignacego Krasickiego pod tytułem Wstęp do bajek:

Był młody, który życie wstrzemięźliwie pędził;
 Był stary, który nigdy nie łątał, nie zrzędził;
 Był bogacz, który zbiorów potrzebnym udzielał;
 Był autor, co się z cudzej sławy rozweselał;
 Był celnik, który nie kradł; szewc, który nie pijał;
 Żołnierz, co się nie chwalił; łotr, co nie rozbijał;
 Był minister rzetelny, o sobie nie myślał;
 Był na koniec poeta, co nigdy nie zmyślał.

– A cóż to jest za bajka? Wszystko to być może!

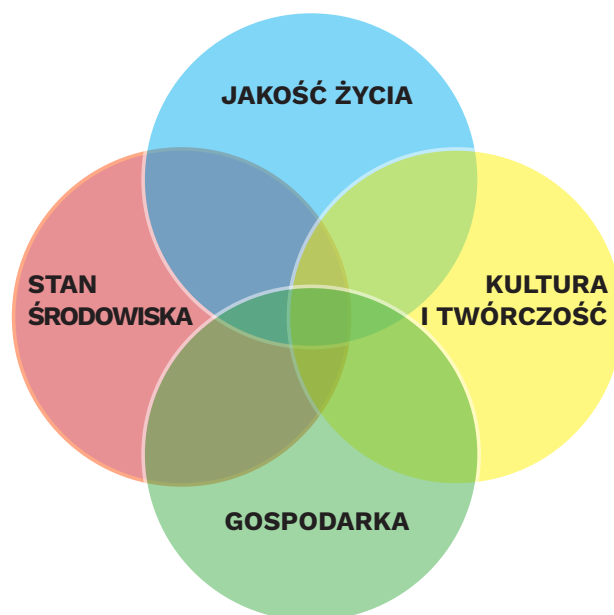
– Prawda, jednakże ja to między bajki włożę.

W rzeczy samej, badania naukowe wskazują, że zaledwie co piąty nasz uczynek jest w zgodzie z wartościami, które głosimy. Podobnie, badania naukowe wskazują, że osoby „ładne” są traktowane lepiej, bardziej przyjaźnie i z większym szacunkiem.

To może nie warto sobie zawracać głowy wartościami? A jednak... czymże byłby świat, czym byłoby nasze życie bez wartości?

3.2 Czym jest lokalny rozwój?

Lokalny rozwój objawia się zmianą, która sprawia, że lepiej się mają ludzie, przyroda, gospodarka, kultura. Rozwój to poprawa jakości życia (dostępne i zdrowe pożywienie, bezpieczne schronienie, dostępna i solidna edukacja, wypoczynek i rekreacja), stanu środowiska (na przykład czystości lasu albo rzeki, pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych), ekonomicznego bytu (dobra praca, godziwe wynagrodzenie, stabilne dochody), obcowania z pięknem (uprawianie sztuki, wzruszenia towarzyszące odbieraniu sztuki). Jeśli ten lokalny rozwój w pełni czerpie z dostępnych zasobów, których nie uszczupla, a może nawet je wzbogaca, mówimy o rozwoju zdolnym do samopodtrzymywania się (w uproszczeniu zwanym rozwojem zrównoważonym). Jeśli każdy z mieszkańców żyje godnie, mówimy o rozwoju sprawiedliwym albo egalitarnym (zapewniającym zbliżony poziom życia każdemu mieszkańcowi).

Schemat 2 Obszary lokalnego rozwoju

Rozwój zależy od różnych czynników. W krajach uboższych (do nich można też zaliczyć Polskę) rozwój jest silniej uzależniony od kapitału ludzkiego, czyli wykształcenia, zaradności, rozmaitych umiejętności. W krajach bogatszych liczy się dla rozwoju kapitał społeczny, który zależy od zaufania, zdolności do porozumienia i współdziałania. Kapitał społeczny jest także czynnikiem trwałego rozwoju – w dłuższej perspektywie to od niego zależy to, jak będzie wyglądać jakość życia. Lokalny rozwój jest silnie uzależniony od lokalnej współpracy. Doświadczenia oddolnego podejścia do planowania i zarządzania rozwojem (podejście Leader) wskazują na ogromne znaczenie zaangażowania lokalnych środowisk dla osiągnięcia rzeczywistej zmiany. Pomijając wielkość zaangażowanych środków finansowych w ramach działania Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, warto dostrzec rosnące poczucie wspólnoty i odpowiedzialności za jej rozwój. To podejście widoczne jest w nowych Lokalnych Strategiach Rozwoju na lata 2014-2020 nastawionych w dużej mierze na wzmocnienie społecznych więzi i ograniczanie wykluczenia społecznego. Sołeckie Strategie Rozwoju również w coraz większym zakresie koncentrują się na działaniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców. W dłuższej perspektywie przekłada się to na lepsze wykorzystanie infrastruktury społecznej na wsi (np. świetlic wiejskich) oraz inwestowanie w działania rozwiązujące problemy wykluczenia i miejsc pracy na wsi.

3.3 Czym są wartości w rozwoju lokalnej społeczności?

Dbłość o rozwój ma sens wtedy, kiedy jest on zgodny z wartościami, które wyznaje lokalna społeczność. W wielu krajach już w szkole dyskutuje się o wartościach, które są starannie zapisywane. Badania szkolnych statutów pokazują, że to podejście jest w Polsce raczej rzadkie – nie mówimy o wartościach, zakładając niesłusznie, że „wiadome są każdemu”. A przecież właśnie rozmowa o tym, spisanie wartości „czarno na białym”, wyjaśnianie, co dla kogo jest ważne – to wszystko jest podstawą zgody, którą można potem wspólnie pielęgnować. Można zatem powiedzieć, że zajmowanie się strategią rozwoju ma sens jedynie wtedy, kiedy uda się uzgodnić wartości i wybrać priorytety – czyli to, co naprawdę ważne. Bo jeśli nie wiadomo, co jest ważne, to gubią się racje i trudno odnaleźć sens i cel. Pływanie po morzu jest łatwiejsze, kiedy można skorzystać ze światła latarni morskiej, wskazującej punkt odniesienia. Czyż wartości nie są czymś podobnym do morskich latarni?

3.4 Jakie wartości powinna uwzględniać sołeczka strategia rozwoju?

Wartości lokalnej wspólnoty wynikają z tego, co sami potrafimy nazwać i wybrać jako wspólne dobro. Jeśli uda się uwzględnić wszystkie trzy „rodzaje” wartości, będzie łatwiej je uporządkować. Przy wyborze celów powinno się uwzględnić wartości celu, przy określaniu sposobu działania – wartości drogi, a przy ogólnym podejściu do zgody i podczas rozstrzygania sporów – wartości źródła.

Formułowanie wartości to ważne i pasjonujące zadanie. Wymaga otwartości oraz jasnego formułowania uczuć i myśli. Przede wszystkim zaś – wymaga zaufania i nastawienia na to, **co wspólne**. Poczucie wspólnoty rodzi się z działania, wspólnego przeżywania trudu, ale także wspólnej zabawy. Razem przeżyte emocje wzmacniają świadomość współzależności od innych, wzmacniają owo poczucie wspólnoty. Dlatego też ważne jest tworzenie klimatu do dobrego spotkania, zarówno atmosfery, jak i prostej aranżacji miejsca spotkania, sprzyjającej rozmowie. Wspólne ognisko też może być inspiracją dla myślenia o kształtowaniu klimatu i przestrzeni takiego dobrego spotkania.

3.5 Jak dbać o wartości w trakcie wdrażania strategii?

Działaniom towarzyszy obserwacja (nazywana monitoringiem) i refleksja (nazywana ewaluacją). Jeśli uda się zaobserwować działania zgodne (lub niezgodne) z wartościami, warto od czasu do czasu (na przykład raz w roku) zastanowić się i porozmawiać o tym, jak wspierać przestrzeganie wartości. Można na przykład ustanowić nagrodę fair play za ich przestrzeganie w konkretnej sytuacji (bo każdemu zdarza się zrobić coś, co może być postrzegane jako naruszenia wartości). Można promować wartości – to znaczy mówić i pisać o nich, wyjaśniać je i opisywać przykłady ich stosowania. Jak mogą być różnorodne i sformułowane na miarę danej wsi można przedstawić poniżej.

Dobre przykłady wypracowanych wartości w sołectwach:

- szczególnie cenimy zaufanie,
- praca jest ważnym elementem życia,
- odpowiedzialność jest dla nas ważną wartością,
- motywacja, związana z mobilizacją do działania,
- wzajemny szacunek dla każdego mieszkańca,
- zgoda, czyli wzajemne zrozumienie i dążenie do ugody,
- dbałość o naturę, czyli dbanie o czystość, estetykę naturalnych terenów i nowe nasadzenia,
- troska o dzieci, wyrażająca się zagospodarowaniem terenu na plac zabaw, organizowaniem zabaw i zajęć rozwijających różne umiejętności,
- szacunek, który rozumiemy jako troskę o wszystkich mieszkańców, a szczególnie o osoby starsze i będące w potrzebie,
- tradycja przejawiająca się w wyplataniu wieńców dożynkowych i pielęgnowaniu obyczajów,
- porozumienie, które oznacza umiejętność dochodzenia do kompromisu i zgody,
- gospodarność i zaradność, oznaczające troskę o ekonomiczny byt oraz dobre wykorzystanie tego, co mamy i dbałość o wieś,
- integracja między mieszkańcami, oparta na zaangażowaniu w sprawy wsi i wspólnym spędzaniu czasu,
- poczucie wspólnej przynależności, oparte na wspólnej odpowiedzialności,
- troska o dzieci, polegająca na organizacji zajęć dla dzieci zamieszkałych lub goszczących w Krzykosach,
- dbałość o wygląd wsi, polegająca m.in. na starannym zagospodarowaniu odpadów i nasadzeniu drzew.

Schemat 3 Wypracowane wartości dla sołectwa Murowaniec

4. Angażowanie mieszkańców w decyzje rozwojowe sołectwa

4.1 Jak rozwiązywać problemy i podejmować decyzje przy udziale społeczności ?

4.2 Jak przygotować dobre spotkanie z mieszkańcami ?

4.3 Przepływ informacji w sołectwie - podstawa współpracy i zaangażowania mieszkańców

4.1 Jak rozwiązywać problemy i podejmować decyzje przy udziale mieszkańców ?

Każda społeczność przeżywa problemy, ma swoje potrzeby i marzenia. Jej członkowie, angażujący się w życie wsi nie rzadko inwestują swój czas, a nawet zasoby finansowe aby je rozwiązać czy zrealizować. W wielu sołectwach, Sołtys jest jednocześnie Liderem Grupy Odnowy Wsi (GOW) ale bywa też tak że role te są rozdzielone i liderem staje się osoba, która jest gotowa zorganizować zespół odnowy do współpracy przy wdrażaniu sołeckiej strategii. Wszystkim osobom aktywnym, bez względu jaką funkcję pełnią w społeczności, zależy na rozwoju wsi. Jednak bez podjęcia systematycznych działań ku budowaniu zespołu trudno jest marzenia spełniać, a problemy rozwiązywać.

We wszystkich działaniach związanych z odnową wsi, także w tych organizacyjnych potrzebne jest podejmowanie decyzji. GOW, rady sołeckie, liderzy często stają przed dylematem czy robić to w sposób samodzielny czy kolektywnie, a przede wszystkim jakich narzędzi użyć, jakie konkretne działania podjąć by podejmowana sprawa czy problem do rozwiązania w finale była korzystna dla mieszkańców.

Każda sytuacja problemowa ma trzy podstawowe elementy, które są składnikami procesu podejmowania decyzji i wyboru optymalnego rozwiązania.

Elementy sytuacji problemowej:

- niepożądany stan faktyczny,
- pożądaný stan lub cel działania,
- przeszkody, które trzeba pokonać.

Istniejąca różnica pomiędzy stanem faktycznym a tym, czego oczekują mieszkańcy wymaga szerszego spojrzenia całego zespołu. Dzięki temu można przyjrzeć się sytuacji z różnych punktów widzenia i dostrzec o wiele więcej niż w pojedynkę. Warto zatem angażować członków grupy i społeczności w proces definiowania sytuacji problemowej i poszukiwanie rozwiązań.

Elementy procesu decyzyjnego:

- tworzenie i wybór rozwiązań,
- dokonywania wyboru jednej lub kilku spośród istniejących możliwości,
- działania które, należy wykonać aby przejść od obecnej niepożądaney sytuacji do sytuacji, której oczekujemy.

ZALETY	WADY
<ul style="list-style-type: none"> • Znajdowane są lepsze rozwiązania złożonych problemów. • Grupy mają bogatsze zasoby, w tym informacje i metody. • Członkowie łatwiej zgadzają się na dane rozwiązanie; poziom satysfakcji jest większy. • Członkowie lepiej rozumieją wybrane rozwiązanie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proces zespołowego rozwiązywania problemu jest bardziej czasochłonny. • Wkład poszczególnych członków może być nierówny (jedni mogą dominować, podczas gdy inni wycofują się). • Na proces krytycznego myślenia mogą negatywnie wpływać konflikty interpersonalne, spięcia dotyczące zadania oraz naciski, żeby się podporządkować.

Tabela 1² Wady i zalety rozwiązywania problemów w grupie a samodzielne rozwiązywanie problemów

Angażowanie w decyzje rozwojowe przynosi wymierne korzyści w postaci utożsamiania się z sytuacją i budowania poczucia sensu w realizacji zaplanowanych działań. To co można zrobić aby ułatwić proces decyzyjny to korzystać z narzędzi i wartości jakie preferują członkowie Grupy Odnowy Wsi oraz otworzyć się na inne różnorodne formy prowadzenia zebrań i organizowania spotkań z mieszkańcami.

Narzędzia i wartości preferowane przez członków Grup Odnowy Wsi w procesie decyzyjnym: znajomość i określanie jednego wymiernego celu,

- podział zadań i podział ról zgodnie z umiejętnościami,
- utożsamianie się ze społecznością,
- podtrzymywanie relacji z samorządem i innymi instytucjami,
- chęć uczenia się i doświadczenia,
- pochwała, motywowanie,
- chęć do pomagania,
- poczucie odpowiedzialności za własne miejsce zamieszkania,
- budowanie zaufania,
- wzmacnianie zespołu,
- wiara w sens działania,
- wzajemne wspieranie,
- podejmowanie działań: spotkania, zebrania, udział w wizytach studyjnych, wymiana informacji, organizacja i udział w imprezach i świętach, czyny społeczne, wspólna praca – która spaja,
- cykliczność działań.³

4.2 Jak przygotować dobre spotkanie z mieszkańcami?

„Czasami można stuchać, a nie ustyszeć tego co mówi nasz rozmówca – ponieważ jesteśmy za bardzo zajęci przygotowaniem tego co sami chcemy powiedzieć”⁴

Zebranie jest najczęstszą formą wymiany informacji w sołectwie. Jego celem jest omówienie określonych spraw i podjęcie decyzji przez mieszkańców. Nie ma lepszej formy komunikowania się niż bezpośrednio spotkanie się z drugim człowiekiem.

² Źródło: K. Adams, G.J. Galanes, Komunikacja w grupach.

³ Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadu zogniskowanego z liderami GOW, Wrocław, czerwiec 2015r.

⁴ Od czynu do słowa: komunikacja w partnerstwie. Sue McManus, Ros Tennyson, 2008

Jednak zebrania zwykle realizowane raz, dwa razy do roku nie dają możliwości bieżącego omówienia ważnych spraw i wspólnego poszukania rozwiązań. Polecamy organizowanie spotkań roboczych, dyskusyjnych w ramach których w swobodnej atmosferze można wymienić poglądy, dzielić się pomysłami i informacjami, znajdować sprzymierzeńców i zwolenników nowych rozwiązań. Takie spotkania mogą poprzedzać zebrania wiejskie, szczególnie wtedy kiedy wiemy że są różnice poglądów lub trudne decyzje do podjęcia.

Cele, którym służą spotkania społeczności lokalnej: ⁵

- tworzenie dobrej atmosfery wśród mieszkańców i poczucia przynależności,
- dzielenie się informacjami o działaniach w sołectwie
- wymiana poglądów, opinii
- rozwiązywanie problemów,
- generowanie pomysłów badanie potrzeb
- podejmowanie decyzji.

Ludzie aby wykorzystywać swoje możliwości, muszą odczuć wspólnotę z innymi ludźmi a do tego potrzebna jest właśnie rozmowa, najlepiej w grupie, potem podjęcie decyzji i przejście do działania.

Spotkania umożliwiają zatem zespołom wspólne rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji za które nie tylko odpowiedzialny jest lider ale cały zespół czy większa grupa mieszkańców. Co jest najważniejsze w trakcie takich spotkań? Tworzenie przestrzeni do **wzajemnego wystuchania się** tak aby zrozumieć co uczestnicy mają na myśli, nie skupianie się tylko i wyłącznie na własnych poglądach, szukanie obszarów porozumienia. To tworzy podstawy **satysfakcjonującego dialogu** i dobrej międzyludzkiej komunikacji.

Wielu liderów i mieszkańców narzeka na niską frekwencję na zebraniach wiejskich ale czy zastanawiamy się jakie są tego przyczyny?

Mieszkańcy często wskazują, że nie czują się wystuchani i że nie mają wpływu na podejmowane decyzje. Dla wielu osób zebrania na których zabiera głos tylko kilka osób lub spotkania które przeradzają się w festiwal pretensji lub oskarżeń są czasem straconym. Tu trzeba zastosować nieco inne techniki przygotowania i przeprowadzenia spotkania włącznie z odpowiednim ustawieniem sali oraz sprawną moderacją i tworzeniem dobrej atmosfery na spotkaniu. Przyjazna atmosfera sprzyja budowaniu frekwencji oraz osobistej motywacji uczestnictwa.

Bywają też przyczyny, które łatwo poprawić np. informowanie o zebraniu nie tylko poprzez informacje na tablicy ale również zaproszenie przy użyciu internetu, ustne, pisemne. Warto sprawdzić jakie preferencje komunikacyjne mają mieszkańcy, to także dotyczy godzin zebrań, czasu trwania i poruszanych tematów. Nawet niewielkie przewietrzenie stylu prowadzenia zebrań i spotkań może wprowadzić pozytywną energię i zmienić nastawienie mieszkańców.

Przygotowanie spotkania: ⁶

- wybór osoby odpowiedzialnej za zorganizowanie spotkania zespołu,
- ustalenie celów spotkania,
- ustalenie sposobu poinformowania uczestników o spotkaniu zespołu,
- wybór formy pracy nad poszczególnymi zagadnieniami lub sposobu osiągnięcia celów zespołowych,
- wybór osoby koordynującej pracę zespołu oraz obsadzenie innych niezbędnych ról zespołowych,
- ustalenie sposobu dokumentowania i udostępniania wypracowanych materiałów.

---

⁵ Budowanie zespołu, Oficyna Ekonomiczna, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o. 2005. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. 2011

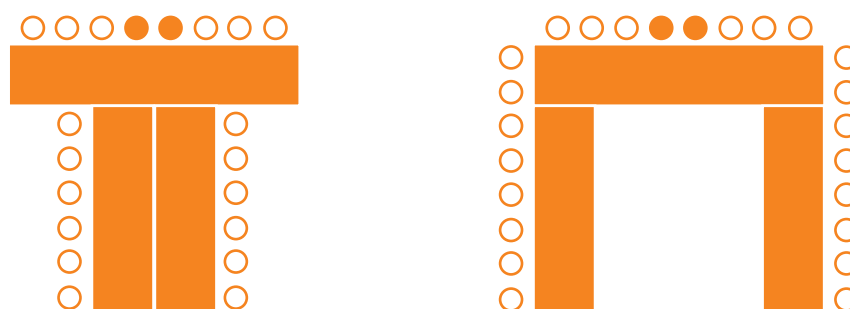
⁶ Tamże

Wskazówki przydatne przy organizowaniu spotkań:⁷

- Wyznacz osobę która umie poprowadzić grupę. – dba ona aby zostały osiągnięte wyznaczone cele, pomaga w prowadzeniu efektywnej dyskusji poprzez koncentrowanie uwagi na zadaniu, uciszanie gadatliwych, ożywianie cichych, popychanie dyskusji do przodu, wyciąganie wniosków.
- Ustal kontrakt tj. reguły przebiegu spotkania np. nie przerywamy, mówimy pojedynczo, nie oceniamy wypowiedzi innych, mamy prawo do własnego zdania. etc
- Spotkania/Zebrań powinny się odbywać regularnie, w uzgodnionym czasie – cykliczność gwarantuje konsekwencję w działaniu
- Każde spotkanie/zebranie powinno być zapowiedziane w ustalony przez społeczność sposób - najlepiej jeśli skorzystasz z kilku narzędzi komunikacyjnych.
- Spotkanie/zebranie powinno mieć ustalony program, wybrany temat lub problem do rozważenia oraz sposób pracy nad nim.
- Spotkania/zebrania muszą się zaczynać punktualnie i nie powinny się przedłużać.
- Dbając o wymianę informacji na początku spotkania powinna zostać zdana krótka relacja z dotychczasowych działań, wówczas możesz skorzystać z prezentacji, sprawozdania, pokazać zdjęcia z festynu czy też działań inwestycyjnych itp.
- Na spotkaniu/zebraniu należy zajmować się przede wszystkim ustalonymi tematami, które powinny być zawarte w komunikacie informującym o spotkaniu lub zebraniu.
- Każdy członek RS, GOW czy społeczności, bez względu na status, powinien mieć możliwość przedstawienia własnych opinii i pomysłów rozwiązań, zgodnie z regułami pracy zespołu/diskusji
- Proponowane rozwiązania osób które przyszły na spotkanie/zebranie, niezależnie od stopnia ich dopracowania, powinny być zapisywane na papierowej tablicy, mogą bowiem stać się inspiracją do dalszych działań.
- Trzeba zanotować w skrócie rezultaty spotkania, które później są udostępnione uczestnikom spotkania, a w razie potrzeby mogą służyć do tworzenia dokumentacji prac zespołu.

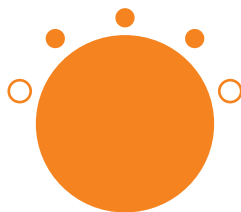
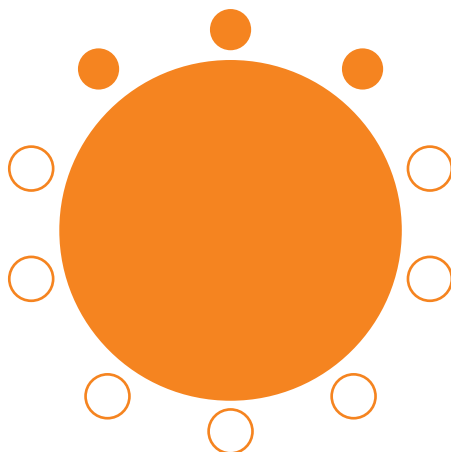
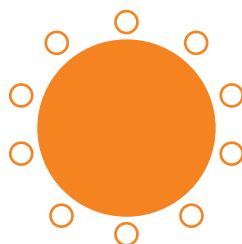
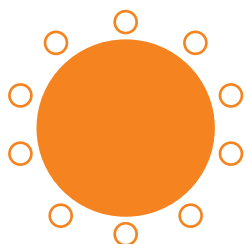
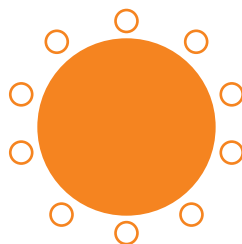
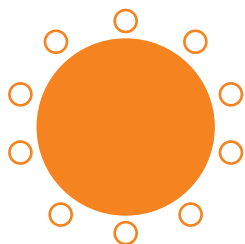
Zwracamy również uwagę na **aranżację sali/świetlicy**, w której spotkanie/zebranie jest organizowane i zrezygnować z konferencyjnego lub teatralnego układu stołów i krzeseł na rzecz układu w literę T albo zaproponować obrady w układzie litery U, lub układzie kawiarnianych stolików, szczególnie gdy spotkanie nie ma oficjalnego charakteru a mieszkańcy chcą przedyskutować ważne kwestie.

Schemat 4 Aranżacja ustawienia sali na spotkanie, zebranie wiejskie

⁷ Opracowanie własne na podstawie: Spotkania zespołu zadaniowego, Budowanie zespołu, Oficyna Ekonomiczna, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o. 2005 Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. 2011

STÓŁ GŁÓWNY

Bez względu na to czy odczuwamy satysfakcję z organizowanych spotkań zawsze próbujemy i otwieramy się na nowe rozwiązania. Dzięki otwartości uruchamiamy proces zmian, a zmiana jest wpisana w rozwój każdego sołectwa.

4.3 Przepływ informacji w sołectwie – podstawa współpracy i zaangażowania mieszkańców

„Skuteczny i ciągły proces komunikacji w sołectwie stanowi fundament zaangażowania mieszkańców i poczucia wspólnoty”⁸

W zależności od wielkości miejscowości, charakteru czy jej układu, istnieje kilka sprawdzonych narzędzi do komunikowania się i informowania mieszkańców o sprawach i wydarzeniach dot. sołectwa. Najlepiej przyjąć taką formę, aby była wygodna dla nadawcy (np. rada sołectka, sołtys, stowarzyszenie, grupa odnowy wsi) i dla odbiorców (mieszkańcy), z uwzględnieniem ich cech i upodobań (np. wieku). Przy wyborze sposobów komunikowania się w sołectwie ważne jest wybranie kilku narzędzi i systematyczne ich wykorzystywanie.

Najczęściej spotykane narzędzia komunikacji w sołectwach:

- **Tablice ogłoszeń** lub gabloty sołectkie są najczęściej wykorzystywane przez sołtysa i grupy odnowy wsi jako podstawowy sposób informowania mieszkańców. Wszyscy mieszkańcy dobrze wiedzą o lokalizacji tablic i chętnie z nich korzystają. Tablice umieszczone są zazwyczaj w centralnych miejscach wsi np. przy sklepie, kościele, przystanku. Jednak na tablicach pojawia się również wiele informacji komercyjnych czy też czasowych (np. zaproszenie na imprezę gminną) i ich ilość a także różnorodność, powoduje spadek czytelności tablicy ogłoszeń. Coraz więcej mieszkańców porusza się po miejscowości samochodem jeżdżąc do pracy czy na zakupy i nie przebywa już tak często w miejscach, w których ustawione są tablice. Stąd też skuteczność tej formy informowania jest coraz mniejsza.

OGŁOSZENIE

Zgodnie ze Statutem Sołectwa

CZAPLE z w o ł u j ę ZEBRANIE WIEJSKIE

Zebranie odbędzie się

w dniu 17 lutego 2016 r. o godz. 17⁰⁰

w budynku Świetlicy Wiejskiej w Czaplach

Porządek zebrania:

1. Otwarcie zebrania
2. Podjęcie uchwały w sprawie przesunięcia środków w ramach Funduszu Sołectkiego na 2016 rok
3. Sprawozdanie z działalności Sołtysa i Rady Sołectkiej za 2015 rok
4. Sprawy różne.

Sołtys
(-) Ewelina Szkutnik

⁸ Wypracowane na warsztatach zespołów odnowy wsi w ramach projektu „Sołectkie strategie ożywienia obywatelskiego wsi” realizowanego przez Fundację Ekologiczną „Zielona Akcja”

- **Ogłoszenia w sklepie** są wykorzystywane w formie miejsca do powieszenia ogłoszenia ale również pracownik sklepu, może skutecznie informować.
- **Powiadomienia ustne/osobiste**, tzw. marketing szeptany, jedno z bardziej skutecznych narzędzi. Skuteczne tylko w zwartych społecznościach, które się dobrze ze sobą znają.
- **Motyl/gołąb**. To forma informacji przekazywana z domu do domu przez mieszkańców. Informację na kartce przekazuje się do jednego domu (lub dwóch domów z różnych stron wsi) i dalej przekazywana jest od sąsiada do sąsiada. Sprawdza się tylko w zwartych społecznościach.
- **Zaproszenia imienne**, w formie listu/informacji wręczonej osobiście lub zostawiony w skrzynce na listy.
- **Lokalna prasa** jest skutecznym sposobem na informowanie mieszkańców o wydarzeniach w ich miejscowości. Niektóre większe miejscowości wydają również swoją gazetkę (miesięczną/ kwartalną) i dostępna jest najczęściej w świetlicy, sklepie lub Urzędzie Gminy.
- **Smsy** to dobre i skuteczne narzędzie do informowania mieszkańców. Wystarczy zebrać numery telefonów od mieszkańców, najlepiej za ich zgodą. Telefon każdy zawsze ma pod ręką i szybko rozchodzi się informacja. Mankamentem tego narzędzia jest to, iż nie wszystkie osoby (najczęściej w podeszłym wieku), potrafią odbierać wiadomości sms.
- **Maile**. Wysyłanie maili coraz częściej zastępuje pocztę tradycyjną, nawet na terenach wiejskich. Mailem można przesłać zarówno krótką informację o spotkaniu czy też dokument do konsultacji lub relacje fotograficzną z wydarzenia wiejskiego. Warunkiem koniecznym jest posiadanie adresu mailowego mieszkańca. Adresy mailowe najlepiej zebrać na spotkaniu/zebraniu wiejskim na specjalnie przygotowanej liście.
- **Strona www miejscowości** to bardzo dobre i skuteczne narzędzie informowania mieszkańców. Przy tworzeniu strony należy pamiętać, by informacje na niej zamieszczane były rzetelne, obiektywne i aktualne. Posiadanie strony wiąże się najczęściej z kosztami wykupu i utrzymania domeny oraz miejsca na serwerze. Koszt domeny .pl to koszt ok 70-80 zł rocznie a koszt utrzymania serwera: od 80 zł rocznie (w zależności od zajętości miejsca na serwerze i transferu). Można też wykupić domenę na bezpłatnym serwerze np. Wordpress.com ale wtedy adres strony wygląda np. tak www.niedzwiedzice.wordpress.com. Zakładając stronę www warto pamiętać o jej aktualizacji. Niektóre sołectwa dogadują się ze swoim urzędem gminy i strona o sołectwie zamieszczona jest jako subdomena na serwerze gminy np. www.godziecin.brzegdolny.pl. Odchodzą wtedy koszty wykupu domeny i miejsca na serwerze.

Witamy!

4 LUTY 2014 | DODAJ KOMENTARZ

Witamy wszystkich odwiedzających naszą stronę!

Szukaj ... SZUKAJ

Obserwuj

www.godziecin.brzegdolny.pl

www.godziecin.brzegdolny.pl

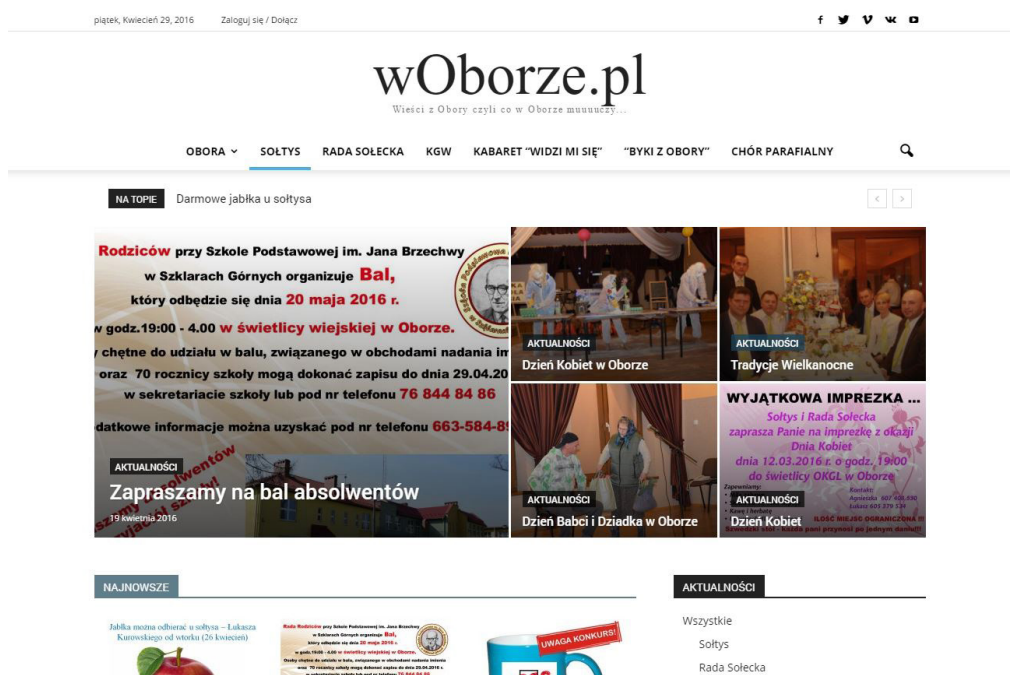
- **Portal** na Facebooku najpopularniejszy z portali społecznościowych. Jest to dobre narzędzie dotarcia do młodych mieszkańców i tych, którzy mają swoje konta na danym portalu. Najlepiej zakładać fanpage w formie strony a nie użytkownika, gdyż wtedy kilka osób może go równocześnie użytkować.

The screenshot shows the Facebook interface for the page 'Jary - Sołtys Społeczność'. At the top, there is a blue navigation bar with the Facebook logo, a 'Rejestracja' button, and login fields for 'Adres e-mail lub numer telefonu' and 'Hasło', with a 'Zaloguj się' button and a 'Problem?' link. Below the navigation bar, a large banner image of a forest is displayed. A white box over the banner contains the text: 'Jary - Sołtys jest już na Facebooku. Aby połączyć się z użytkownikiem Jary - Sołtys, zarejestruj się na Facebooku jeszcze dziś.' with 'Rejestracja' and 'Zaloguj się' buttons. To the right of the banner is a 'Utwórz stronę' button and a 'Najnowsze' list showing the years 2016 and 2015. Below the banner, the page name 'Jary - Sołtys Społeczność' is shown with a profile picture of a forest path. Navigation tabs include 'Oś czasu', 'Informacje', 'Zdjęcia', 'Osoby, które to lubią', and 'Filmy'. On the left side, there is a search bar 'Szukaj postów na tej stronie', a 'LUDZIE' section with 'Polubienia: 254', an 'INFORMACJE' section with 'Sołtys wsi Jary', a 'ZDJĘCIA' section with a grid of images, and a 'FILMY' section with a video player. The main content area shows two posts from 'Jary - Sołtys'. The first post, from 11 minutes ago, discusses road repair work on Jarskiej road, mentioning weather conditions and a greeting to Jar-Beata Trumpiel. The second post, from yesterday at 05:44, reports on the road repair work, mentioning the arrival of a repair crew and a greeting to Jar-Beata Trumpiel. A large image of a road repair truck is shown at the bottom of the second post.

Jaka powinna być strona www sołectwa ?

- **Czytelna i przejrzysta.** Tworząc stronę www należy zawsze pamiętać o odbiorcy i na pierwszym miejscu postawić na czytelność. Pamiętać należy o takich zasadach: Jak szybko szuka się informacji, czy łatwo się nawiguje, czy jest mapa strony i wyszukiwanie słów.
- **Aktualna.** Czy są aktualne informacje o wydarzeniach w miejscowości. Czy jest skład rady sołectkiej i radnych z sołectwa. Czy jest do nich mail, tel? Czy jest statut sołectwa, protokoły z zebrań wiejskich oraz podejmowane uchwały? Czy jest info do moderatora serwisu? Czy jest informacja o przysyłaniu swoich uwag lub newsów do zamieszczenia na stronie?
- **Bogata w treści.** Czy znajduje się opis zasobów / przyrodniczych, kulturowych, historycznych/ sołectwa? Czy jest zamieszczona sołectka strategia lub inne ważne dokumenty planistyczne dotyczące sołectwa? Czy znajdują się informacje o organizacjach tel. kontaktowe i linki do stron, czy jest galeria zdjęć? Czy są odnośniki na FB/Twitter? czy są uchwały Zebrań Wiejskich?
- **Ładna.** Czy strona się podoba? Czy wzrok się nie męczy i jakie jest ogólne pozytywne wrażenie ?

<http://www.woborze.pl/>

Należy też pamiętać aby osoby prowadzące stronę robiły to z przekonaniem, systematycznością i odpowiedzialnością za umieszczane treści, inaczej strona się szybko dezaktualizuje i przestaje stanowić wartościowy komunikator sołectwa.

Badania prowadzone w ramach projektu „Sołectkie strategie ożywienia obywatelskiego wsi” potwierdziły, iż coraz częściej oczekiwanym źródłem informacji i porozumiewania się w sołectwie jest internet. Mieszkańcy, szczególnie osoby młode chętnie korzystają z tego sposobu przekazywania informacji, co więcej aktywnie zakładają, uczestniczą i wypowiadają się na portalach społecznościowych. Jest to również użyteczne narzędzie w trakcie procesu aktualizowania sołectkiej strategii. Mieszkańcy mogą być powiadomieni o spotkaniach, ankietyzacji czy wypowiedzieć się w sprawie projektów wpisanych do sołectkiej strategii. W ten sposób można włączyć mieszkańców w decyzje dotyczące rozwoju miejscowości i spraw bieżących zwiększając **partycypację obywatelską**.

5. Współdziałanie w sołectwie – motywowanie mieszkańców i rola lidera

„Dobra praca zespołowa jest równie stymulująca jak czarna kawa i równie ciężko się po niej zasypia”

- 5.1 Potencjał społeczności lokalnej
- 5.2 Charakterystyka i rola grupy odnowy wsi
- 5.3. O sile grupy i jakości współdziałania
- 5.4 Rola lidera grupy odnowy wsi

5.1 Potencjał społeczności lokalnej

We wszystkich gminach i miejscowościach funkcjonują społeczności lokalne. Tak nazywamy ludzi zamieszkujących określone i niewielkie terytorium, których łączą więzi społeczne, wspólne interesy i potrzeby oraz poczucie przywiązania do miejsca w którym żyją. Każda nawet najmniejsza wieś wpisuje się w taką definicję, a każdy kto współuczestniczy w życiu wsi może się z nią zidentyfikować. Społeczność lokalna ma swój potencjał objawiający się w zdolności do podążania za własnymi celami i we własnym kierunku, a także w posiadaniu zestawu zasobów tkwiących w stowarzyszeniach, grupach, poszczególnych członkach społeczności lokalnej, a także pomiędzy nimi. Wystarczy je zauważyć, opisać i zastanowić się jak je wykorzystać w rozwoju sołectwa.

Życie wsi toczy się wokół czterech obszarów i w każdym z nich możemy zidentyfikować wymienione zasoby, określając na ile są ważne w rozwoju miejscowości.

OBSZARY ŻYCIA WSI

Standard życia – potencjał objawiający się w zasobach i stanie infrastruktury technicznej oraz budynków,

Jakość życia – potencjał tkwiący w aktywności społecznej, kompetencjach współdziałania, ofercie edukacyjnej i kulturalnej wsi, komunikacji i poziomie bezpieczeństwa,

Byt – potencjał widoczny w walorach miejscowości, umiejętności ich promowania, a także pozyskiwania funduszy i planowania działań,

Tożsamość – potencjał przejawiający się w kulturze i historii miejscowości, tradycjach i lokalnych obyczajach oraz dziedzictwie przyrodniczo – krajobrazowym wsi.

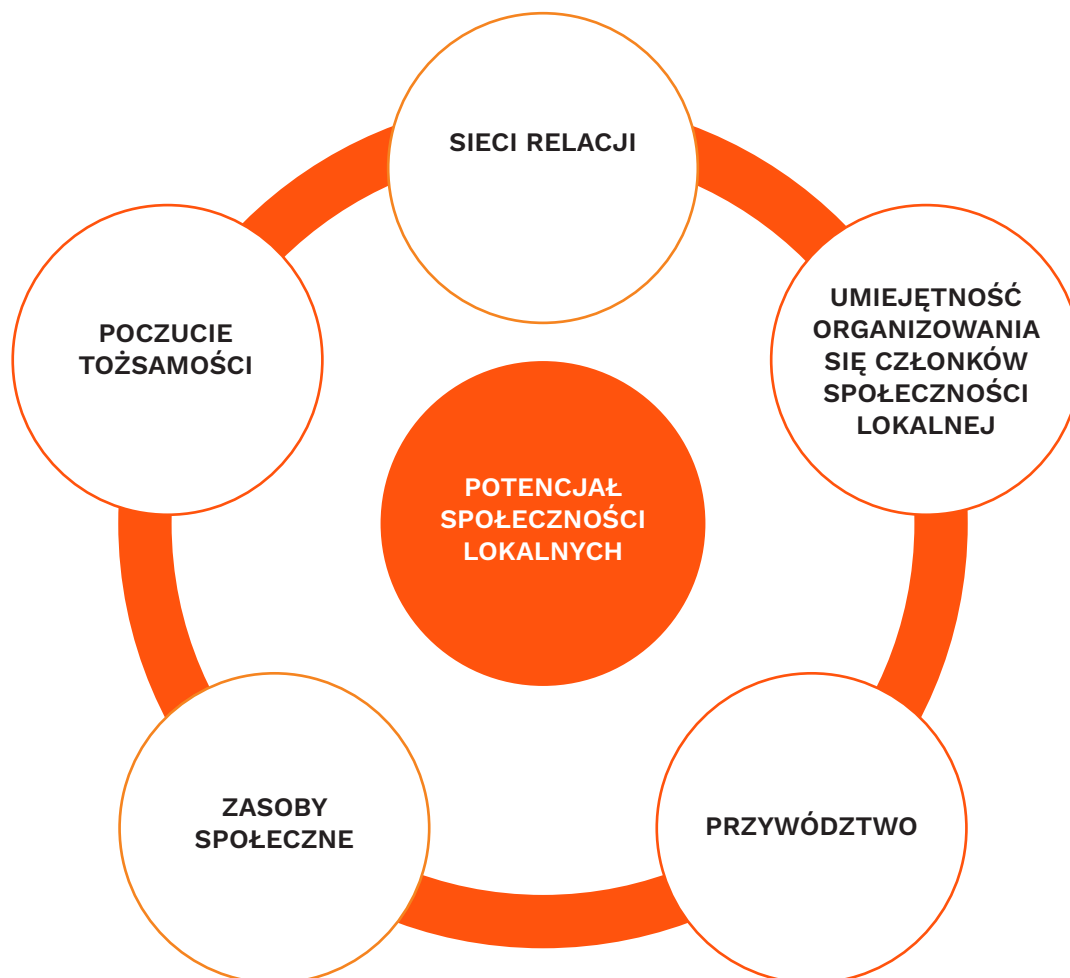
Tabela 2⁹

Każda społeczność lokalna niezależnie od swojej liczebności, położenia i barier rozwojowych taki potencjał posiada, a wydobycie go pozwala mieszkańcom zauważyć swoją specyfikę, odrębność i budować poczucie tożsamości i identyfikacji ze swoją „małą ojczyzną”.

W procesie odnowy wsi decydującą rolę odgrywa sieć relacji / sąsiedzkich, towarzyskich, pomocowych, organizacyjnych/ powiązanych poprzez zaufanie, normy i poczucie odpowiedzialności. To **kapitał społeczny**, który stanowi podstawowe spoiwo udanych działań, skuteczności w rozwiązywaniu problemów i osiąganiu celów rozwojowych uzgodnionych przez mieszkańców.

Dzięki umiejętności organizowania się społeczności lokalnej nawet bardzo ambitne cele stają się możliwe do osiągnięcia. Ten pozytywny stan można osiągnąć poprzez wytrwałe budowanie relacji i porozumienia w ważnych kwestiach oraz otwarte komunikowanie się, kiedy trzeba podjąć decyzje dotyczące całej wspólnoty.

⁹ Obszary życia wsi, opracowanie własne na podstawie metodyki „Planowanie w procesie odnowy wsi”

Schemat 5 Potencjał społeczności wiejskich¹⁰

5.2 Charakterystyka i rola grupy odnowy wsi

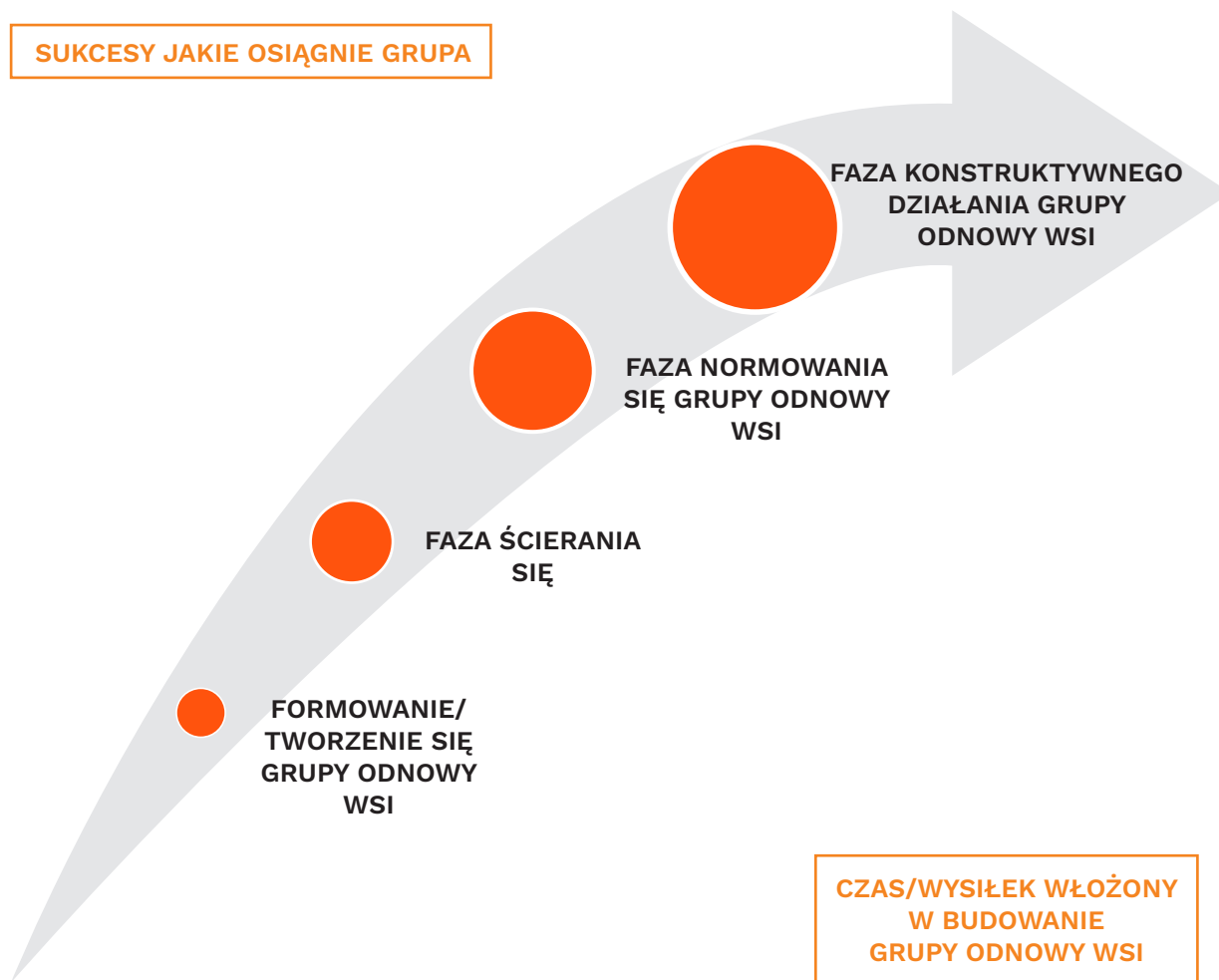
Każdą grupę, charakteryzują typowe cechy, obejmujące takie elementy, jak: wielkość, role, status, relacje pomiędzy członkami grupy, spójność rozumiana jako siła więzi łączących członków grupy, interakcje, zadania, zmiany okresowe i normy.”¹¹

Grupa Odnowy Wsi (GOW) stanowi ważne ogniwo w realizacji działań w sołectwie i również charakteryzuje się takimi cechami. Członkowie i osoby współpracujące w grupie (GOW) mają bowiem swoje określone role, zachodzą tam relacje interpersonalne, a także zmiany składu, liczebności grupy, przyjmowanych ról etc. Bardzo często jest ona zespołem zapoczątkowującym wiele projektów i stanowi trzon w osiąganiu celów i urzeczywistnianiu wizji zapisanej w Sołeckiej Strategii Rozwoju.

Aby jednak tak się stało potrzebna jest współpraca oparta na dobrych relacjach, zaufaniu i odpowiednim wykorzystaniu kompetencji członków grupy. Zatem im więcej wysiłku włożymy w systematyczne budowanie – tworzenie GOW, tym łatwiej będzie współpracować w tym gronie.

¹⁰ Opracowanie własne na podstawie prezentacji „Sołeckie strategie – metoda ożywiania społecznego i jakościowego wsi”. I. Krukowska – Szopa

¹¹ Oyster C., Grupy, Wydawnictwo Zysk i Spółka, Warszawa 2002, s. 27

Schemat 6 Proces budowania grupy odnowy wsi¹²

Przedstawiony na schemacie 6 proces budowania grupy to ciągły wysiłek, a każda z kolejnych faz wskazuje, że grupa może się rozwijać ku konstruktywnemu działaniu. Nie oznacza to jednak, że kiedy przejdzie wszystkie etapy to nadal będzie efektywnie współpracować. Być może wtedy grupa znajdzie się ponownie na etapie formowania i będzie musiała na nowo określić swoje cele i lidera.

Należy zauważyć, że nieodłącznym etapem rozwojowym grupy jest faza ścierania się członków, nazywana w języku psychologii fazą konfliktu. To wtedy ujawniają się różnice pomiędzy członkami grupy, często kwestionowane są wcześniej wypracowane pomysły, cele czy decyzje dotyczące przywództwa. Jeśli grupa potrafi pozytywnie uporać się etapem konfliktu to może przejść do satysfakcjonującej współpracy i realizować nawet bardzo złożone zadania. Dlatego bardzo ważne jest aby uważnie obserwować zmiany zachodzące w grupie, wówczas łatwiej po objawach rozpoznać w której fazie rozwoju się znajduje, co może zrobić lider lub członkowie grupy.

¹² Opracowanie własne na podstawie modelu etapów rozwoju zespołu B.Tucmana

FORMOWANIE/ TWORZENIE	ŚCIERANIA SIĘ	NORMOWANIA SIĘ	KONSTRUKTYWNE DZIAŁANIE
Grupa niedojrzała <ul style="list-style-type: none"> • słabo określone cele • utrzymywanie tajemnic • brak zainteresowania innymi 	Grupa eksperymentuje <ul style="list-style-type: none"> • brak jedności i zasad • duże znaczenie związków indywidualnych w grupie • tarcia, niezgoda, niepokój • krytyczna ocena lidera • utrata początkowych struktur 	Grupa konsolidująca się <ul style="list-style-type: none"> • otwarta komunikacja • analiza celów i zadań • analiza zespołowego i indywidualnego działania • ustalone procedury 	Grupa dojrzała <ul style="list-style-type: none"> • otwarte relacje międzyludzkie • zdolność do podejmowania ryzyka • lojalność wobec zespołu • duma z przynależności do zespołu
Wskazówki dla lidera: <ul style="list-style-type: none"> • pomóż grupie/ społeczności się poznać • określ co chcecie osiągnąć • informuj 	<ul style="list-style-type: none"> • słuchaj ludzi • pytaj czego oczekują i jakie są ich potrzeby • przedstawiaj różne punkty widzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuj plan działania • informuj o postępie prac • dociekaj czy wszyscy rozumieją sens działania • doceniaj zaangażowanie • motywuj 	<ul style="list-style-type: none"> • organizuj spotkania • pytaj o pomysły • mów o sukcesach i porażkach • dawaj informacje • motywuj

Tabela 1 Proces budowania grupy odnowy wsi i podejmowanie działań wspierających jej rozwój przez lidera ¹³

5.3 O sile grupy i jakości współdziałania

„To nie ilość członków grupy jest ważna, ale jakość współpracy”

Członkowie grup są zwykle przekonani, że im większa liczebność grupy tym więcej da się zrobić. To tak jakby siła grupy była mierzona ilością osób wchodzących w jej skład. Jednak bez względu na to czy grupa liczy 5, 10 czy 20 osób, zawsze należy zadbać o warunki współpracy, bo to one będą decydować o mocy sprawczej grupy, a to z kolei nada sens działaniom poszczególnych członków.

¹³ Opracowanie własne

Aby uzyskać zaangażowanie powinniśmy stworzyć każdemu z członków możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności, które posiada. Warto zatem je najpierw poznać oraz stworzyć takie warunki, w których będą czuli że ich kompetencje są właściwie wykorzystane. Największy poziom współdziałania można osiągnąć kiedy mieszkańcy wierzą, że to, co robią ma sens, a ich praca będzie zauważona i doceniona przez innych. Potrzebne jest również wyznaczenie wspólnego, akceptowalnego celu, wzajemna komunikacja, jasny podział zadań i realizacja w ustalonych ramach czasowych.

WARUNKI SPOŁECZNEGO ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW

- świadomość celu – wspólne wyznaczenie kierunku działania, który jest zrozumiały i akceptowalny dla grupy/wspólnoty;
- wykorzystanie potencjału mieszkańców – każdy z członków grupy/wspólnoty może wykorzystać swoją wiedzę, umiejętności, zasoby;
- poczucie wpływu na bieg zdarzeń i uzyskiwane rezultaty; tworzenie przestrzeni do samodzielnego wykonywania zadań i podejmowania decyzji
- wzajemne zaufanie i tworzenie warunków do sieciowej współpracy oraz osiąganie korzyści w wymiarze indywidualnym i wspólnoty.

Rola lidera Grupy Odnowy Wsi

Istotną rolę odgrywa również lider, który cały czas pozostaje członkiem zespołu. Skuteczny lider angażuje grupę tak, by zmierzała do określonego celu. Rola ta wymaga, odpowiedzialności za procesy zachodzące w grupie np. rozwiązywanie konfliktów, sprawną komunikację, podejmowanie wyzwań, tworzenie inspirującej wizji, tworzenie przestrzeni do działania innym, docenianie zarówno efektów pracy, jak i relacji. Zatem warto jeśli lider GOW rozwija umiejętności przywódcze. Jakie to umiejętności? Członkowie grup odnowy wsi podczas wywiadu zogniskowanego przeprowadzonego na konferencji w czerwcu 2015 roku określili zestaw najważniejszych cech i umiejętności jakie powinien mieć, ich zdaniem lider.

Cechy Lidera Grupy Odnowy Wsi:

- umiejętność przekonywania
- chęć uczenia się i doświadczenia
- umiejętność przekonywania
- otwartość
- komunikatywność
- empatia
- umiejętność stawiania sobie celu
- umiejętność słuchania innych i bezstronność
- konsolidowanie działań wykonywanych wspólnie
- rozpoznawanie aspiracji mieszkańców : oczekiwań, potrzeb, celów, marzeń, propozycji i wizji
- utożsamianie się ze społecznością
- nowoczesne przywództwo wynikające ze współczesnych wyzwań

Rola lidera to nie tylko reprezentowanie sołectwa i jego działań na zewnątrz, ale przede wszystkim uruchamianie potencjału tkwiącego w zasobach sołectwa i w ludziach, zauważanie i wykorzystanie talentów, wiedzy i zdolności mieszkańców do tworzenia projektów i wspólnego realizowania ustalonych celów. Osoba obejmująca rolę lidera grupy powinna starać się rozwijać i uczyć, a to także oznacza poznanie swoich mocnych i słabych stron i wewnętrznych barier. Nie chodzi przecież o to, aby lider dyktował jak działać i decydował o każdym posunięciu grupy ale bardziej o dzielenie się odpowiedzialnością z innymi, dbanie o równowagę między zadaniami i relacjami w zespole, wzmacnianie członków zespołu i celebrowanie osiągnięć.

Wszystko co robi lider ma zmierzać do zachęcania ludzi do realizacji wspólnych celów.1 Dobrze jeśli liderowanie poprzedza poznanie i określenie własnego systemu przekonań i wartości i jednocześnie poszanowanie poglądów pozostałych członków zespołu. Różnorodność w zespole może być i wyzwaniem i nauką szacunku dla odmienności innych.

Czynniki motywujące członków grupy:

- uznanie i docenienie
- poczucie odpowiedzialności
- możliwość rozwoju
- nowe zadania, wyzwania
- poczucie bezpieczeństwa

Bycie liderem i funkcjonowanie w grupie to nie żadna sztuka. Największą wartością dla współdziałania jest CHĘĆ DZIAŁANIA. Niczego nie potrzebujemy bardziej niż motywacji aby osiągnąć sukces, wszystko inne możemy pozyskać, stworzyć albo po prostu się tego nauczyć, przywództwa - również.

6. Inspirujący liderzy i projekty zmieniające wieś

6.1 Lider i dar przekonywania

6.2 Lider wytrwały

6.3 Lider i jego drużyna

6.4 Projekty zmieniające wieś

6.1 Lider i dar przekonywania

„Lider musi się uczyć i rozwijać, i nie może się bać krytyki, musi być empatyczny, ale i optymistą. Widzę kogoś takiego w swojej wsi, i to nie jedną osobę, tylko być może Ci ludzie nie wierzą w siebie”.

Wanda Dobrzyńska [PA11]

Wanda Dobrzyńska – lider grupy odnowy wsi Gogołowice, prezes Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Gogołowice, absolwentka Programu Liderzy PAFW, w okresie ostatnich trzech kadencji samorządowych pełniła funkcje radnej utytułowana liderem Dolnego Śląska w 2009 roku, laureatka krajowego konkursu „Koniczyna”, laureatka powiatowego IKARA – nagrody za działalność społeczność w powiecie lubińskim, członek komisji rewizyjnej LGD Wrzosowa Kraina.

Jest Pani laureatką wielu konkursów, utytułowaną społeczniczką, proszę powiedzieć czy liderowi z nagrodami jest łatwo być sobą?

Liderowi czy z nagrodami czy bez nigdy nie jest łatwo. Tak jak dobrze wiemy, lider inaczej kojarzy się nam działaczom społecznym, a zupełnie inaczej innym. Lider nie jest menadżerem, a większość ludzi tak rozumie funkcje lidera. Można to bardzo łatwo odróżnić. Menadżer planuje, działa od szczegółu do ogółu, a lider ma wizję i myśli globalnie, menadżer eliminuje ryzyko, a liderzy je podejmują. Dla nas liderów liczą się ludzie, a dla menadżera liczy się zadanie. Liderzy proszą, nie podporządkowują, działając nieformalnie, ustalamy kierunki. Jakbyśmy chcieli wymienić podstawowe cechy lidera, to przede wszystkim jest to marzyiciel i wizjoner, który inspiruje innych, zaraża innych pomysłami i emocjami. Lider musi być odważny, bo robi coś wbrew masie, wbrew tłumowi. Żyjemy w świecie, w którym ludzie podejmują się działania po najmniejszej linii oporu, a lider ma odwagę podejmować trudne działania. Liderów jest nie wielu, a tych co idą prostą drogą jest mnóstwo. Lider musi być pewny siebie i pokorny, a bycie sobą jest ważne, lecz trudne bo praca społeczna jest dla ludzi, a nie dla własnego interesu.

Wydaje mi się że rozmawiamy o idealnym liderze, a przecież nie wszyscy rodzą się z tymi cechami, o których Pani opowiada. Jak zatem zostać liderem, w dzisiejszych czasach, na długie lata i wytrwać w swojej roli? Jak to było w Pani przypadku?

Myślę, że 20 lat temu było o wiele łatwiej zostać liderem. Po pierwsze społeczność łatwiej angażowała się we wspólne sprawy, które były ważne dla większości. W Gogołowicach społeczność bardzo chciała mieć szkołę we wsi. Tak się stało, wybudowaliśmy ją, ale po 9 latach ją zlikwidowano, a muszę powiedzieć, że szkoła była sercem wsi. Wokół szkoły wszystko się działo i skupiało, wszystkie uroczystości. Osobiście ja sama się utożsamiam z tymi cechami lidera. Gdybym nie była odważna to w 2000 roku nie jechałabym w ciemno do Warszawy, bo właśnie w tym czasie zlikwidowano szkołę. Ja tam zadzwoniłam, mimo że mój zasób wiedzy był znikomy, a organizacje pozarządowe praktycznie mało działały. A więc jadę i nie znając tematu i nie orientując się w tych wszystkich działaniach NGO, postanawiam zaważać o szkołę. Postanawiam założyć Stowarzyszenie, które będzie dalej prowadzić szkołę. Wiedziałam jaki biorę na siebie obowiązek, ale nie wiedziałam czy na to zgodzą się rodzice bo to dla nich również było ogromne obciążenie. Zrobiłam zebranie i powiedziałam – „jak nie spróbujemy nie będziemy wiedzieli” – Oni byli przerażeni, nie było wiadomo jak z pieniędzmi, czy wystarczy subwencji, jak podejść do tego władze. Zaczęła się długa droga, jeździliśmy po urzędach, kuratorium, do gminy – od wszystkich trzeba było zgody i decyzji, nawet od kominiarza. Odważyliśmy się na wielką rzecz... ale, ja nie miałam nic do stracenia, szłam na emeryturę, ludzie mi zaufali i wszystko się udało, prowadziliśmy szkołę 6 lat i to był początek całej odnowy wsi, zaczęliśmy działać, a wszystko było przed nami. Jako pierwsi w gminie Lubin stworzyliśmy pracownię komputerową, zaczęliśmy pozyskiwać pieniądze i tak jest do dziś, lecz inaczej i nie tak łatwo jak 20 lat temu...

Dlaczego dziś jest trudniej?

To jest paradoks. Ja kładłam ogromny nacisk na wykształcenie, wszyscy we wsi mają średnie wykształcenie, a 90 % uczniów tej szkoły tzn. jej absolwentów ma wykształcenie wyższe. Ja myślałam że kiedy ta młodzież ukończy te studia to ja będę miała spokój, oni to przejmą, a ja im tylko podpowiem, a tym czasem oni nie mają czasu.

Myśli Pani, że to charakter pokolenia czy raczej gra obecnego czasu?

Dziś chyba ważniejszy jest pieniądz, praca, kariera, prywatność..

Rozumiem i wiem, że zarówno i priorytety i wartości się zmieniają. Jednak Pani jest liderem wsi, pozostała nim. Zapewne wiele rzeczy nie dzieje się tylko z Pani udziałem, ktoś się angażuje, pewnie Ci młodzi jakoś też, a Pani jako wieloletni lider ma spisaną wizję, którą trzeba kontynuować, to jak Pani to robi, że w waszej wsi udaje się zrealizować ponad 20 projektów i pozyskiwać kilkaset tysięcy złotych na zwiększanie jakości i standardu życia?

Tak to prawda, samo nic się nie dzieje, sama też bym nic nie zادziałała. W tej chwili, opieram

się na stałym zarządzie stowarzyszenia, na rodzicach których dzieci chodziły do odratowanej szkoły. Wiele osób się angażuje. Byłam bym niesprawiedliwa gdybym powiedziała, że nie pomaga nam młodzież. Bardzo dużo współpracujemy z młodymi. To właśnie ta grupa mieszkańców dba o porządek przy stawie. Mimo, że dla nich priorytetem jest praca, rodzina czy budowa domu – ogół własnych spraw to jak coś od nich potrzebuję, rzucam hasło i oni są, ale „papirologią” już ich trudniej zainteresować.

I tak po prostu przychodzą? Jak Pani ich motywuje?

Szczerze powiem, że nie wiem. Powiem i przychodzą. Chyba mnie lubią.

(Podczas wywiadu, w momencie zadania tego pytania Wszedł Pan Dawid – mieszkaniec wsi i dodał „Pani Wanda ma dar przekonywania”).

(śmiech) o właśnie! Mam dar przekonywania. Nawet jak są sytuacje drażliwe to oni wołają mnie, a ja rozwiązuje te problemy, wspólnie z nimi. W naszej wsi drugą ważną inicjatywą była rekultywacja stawu, ale żeby to zrobić trzeba było go przejąć od Gminy. Pozyskałam pieniądze na odbudowę stawu, potem na ścieżkę edukacyjną, potem na wiatę. To ożywiło nas bardziej, bo odnowa stawu była pobudką do powstania koła wędkarskiego. Podczas tego działania również nikt nie zawiódł. Jednak... tak myślę bardzo ważną rolę pełni moja rodzina, bez mojego męża, który mnie wspierał i wspiera, to że akceptował kiedy mnie nie ma całymi dniami.... Mało tego on mi pomaga, wozi mnie, bierze udział w inicjatywie.

Czyli to nie tylko cechy lidera, chęć działania decydują o sukcesie, nie wystarczy budować wizje i relacje bo ważne jest najbliższe otoczenie?

Oczywiście, gdyby ludzie nie byli ze mną i wokół mnie to żadne cechy nie pomogą, nic by nie zostało zrealizowane. Bardzo ważne jest, aby doceniać ludzi i komunikować się otwarcie i chwalić wszystkich. Powinno się to robić przy każdej okazji, ale nie tylko ma to robić lider, ale też i ludzie czują się najbardziej docenieni kiedy chwalą nas władze samorządowe.

Kiedyś byłam wolontariuszem, zostałam zawodowo w strukturach pracy społecznej i publicznej. Mam takie powiedzenie, że pracuję „dla ludzi i z ludźmi”. Czy Pani się z tym zgadza?

Tak, to prawda, ale najgorzej jeśli wkrada się w działanie społeczne polityka, zależność wspierania, chwalenia i doceniania od tego kogo lubimy i kogo popieram. Dziś działanie ponad podziałami jest trudne.

Opowiada Pani o początkach ożywienia obywatelskiego wsi Gogołowice, jakie są obecne wizje i plany sołectwa?

Teraz oczekujemy, jaka będzie decyzja w sprawie budowy świetlicy, będącej centrum kulturalnym wsi, gdzie możemy przyjść na zebranie, ale też zaprosić jakiegoś ciekawego człowieka. Potrzebujemy miejsca gdzie mogliby się spotkać seniorzy, gdzie by skupiała się działalność KGW i innych organizacji. Ponadto planujemy dokończyć renowację ścieżki edukacyjnej, remont drogi gminnej, chcemy kontynuować organizację stałych imprez. Mamy stały kalendarz i organizujemy spotkanie choinkowe, Dzień Seniora, Dzień Babci I Dziadka, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, Dożynki I Mikołaj.

Skąd na takie inicjatywy pozyskujecie pieniądze?

Głównie z dotacji, z programu FIO, programu Działaj Lokalnie, z budżetu samorządu województwa. Piszemy wnioski i realizujemy projekty. W sumie zrealizowaliśmy 21 projektów na ponad 258 000 zł. Są to środki pozyskane bez wkładu własnego. Oprócz tego wspieramy remont kościoła, który pociąga za sobą 300 000 zł dotacji i darowizn. Z idei odnowy wsi pozyskaliśmy dofinansowanie na stronę WWW, tablicę informacyjną, bardzo nam pomaga fundusz sołecki.

I idea Odnowy wsi kwitnie właśnie dzięki takiej aktywności wiemy z tej rozmowy, że chciałaby Pani, przekazać dale i zaszczerpić tą ideę w młodych ludziach. Myśli Pani, że się uda? To jest moje marzenie. Wierzę, że tak. W tym roku zachęciłam ich do złożenia wniosku do „Działaj Lokalnie” na remont ścieżki. Widzę też, że chcą coś zrobić i działać, ale trzeba nimi pokierować i motywować, pokazywać drogę.

Osobiście dla mnie bardzo ważne jest aby ten proces się zadział, aby ta grupa też złapała

bakcyła społecznego bo nikt nie żyje wiecznie. Bardzo bym tego chciała, wiedzieć, że mam następcę, który ma wizję, może mieć inną, ale żeby zgarnął wokół siebie młodych i żeby dalej się działo.

I żeby miał odwagę... (?)

I żeby miał odwagę. Żeby się nie bał, bo człowiek uczy się najlepiej na błędach. Mamy wsparcie moderatorów, różnych organizacji, można z tego wsparcia korzystać. Lider musi się uczyć i rozwijać, i nie może się bać krytyki, musi być empatyczny, ale i optymista. Widzę kogoś takiego w swojej wsi, i to nie jedną osobę, tylko być może Ci ludzie nie wierzą w siebie.

5.2 Lider wytrwały

*„Jak mam zadanie to chce mi się rano wstawać”
(Wojciech Drozd) [PA12]*

Wojciech Drozd – sołtys wsi Chocianowiec, lider grupy odnowy wsi Chocianowiec, prezes Stowarzyszenia Zespół Folklorystyczny „Echo” i jednocześnie kierownik zespołu „Echo” twórca i inicjator jedyne w Powiecie Polkowickim Festiwalu Pieśni Ludowych w Chocianowcu, na który co roku przyjeżdża kilkanaście zespołów z całego Dolnego Śląska.

Co oznacza dla Ciebie „Być liderem”?

Być głupkiem (śmiech) chcącym coś zrobić, biorącym wiele rzeczy na bary nawet wtedy kiedy inni ludzie nie chcą działać bo zajmują ich własne sprawy. To rozumiałe, że czasem ludzie nie chcą lub nie mogą działać z różnych przyczyn, ale chodzi o to żeby umieć pobudzić ludzi. Być liderem to umieć ruszyć społeczność do współdziałania i współuczestnictwa.

Czy i jak Ci się udaje poruszyć potencjał w Twojej miejscowości?

W tej chwili tak, udaje się. Kiedy nie byłem sołtysiem, a jestem nim od tego roku, sam też angażowałem się w sprawy wsi. Od początku pełnienia tej funkcji zależało mi na tym aby aktywność w Chocianowcu była wysoka. Myślę, że udało mi się stworzyć grupę inicjatywną, grupę odnowicieli wsi. Mam wspaniałych ludzi, na których mogę liczyć. To często całe rodziny, razem z dziećmi, które przychodzą na spotkania, zebrania, wspierają różne wiejskie inicjatywy angażując swój prywatny czas i energię. Uważam, że mam sporą siłę przebicia. A jak to robię? Hmm... Pokazuje im, że można coś zrobić, jak się chce, idę i proszę. Myślę też że zdobyłem ich zaufanie. Chyba dlatego zostałem sołtysiem ...

Liderzy są formalni i nie formalni, ale myślę że kiedy zaangażowany społecznik i lider zespołu zostaje sołtysiem, to lepiej być nie może, bo z jednej strony on chce działać, a z drugiej wybierają go ludzie na swojego przedstawiciela. Obserwuję waszą miejscowość z boku i widzę spory progress aktywności społecznej. Czy w takim razie dla Ciebie bycie sołtysiem to wyzwanie?

Tak, zdecydowanie tak. Coś można pokazać innym. Mnie to daje tak jak zmęczenie tak i siłę. Jak mam zadanie to chce mi się rano wstawać, a w nocy często nie śpię bo myślę (śmiech), a jak osiągnę cel to chwilę odpoczywam i mam dwa ciche dni, a potem znowu myślę co by tu zadziałać i jak mogę zachęcić do tego ludzi. To jak samonapędzająca się maszyna. Powiem Ci, że udało mi się zdobyć zaufanie młodych mieszkańców wsi. To dla mnie satysfakcja, że ja im daję kierunek, a oni łapią bakcyła. Nawet to, że powstał jedyny w powiecie polkowickim Festiwal Pieśni Ludowych. Nasza wieś to wieś folkloru. Jeździłem z zespołem ECHO na koncerty i marzyłem, że wszędzie jest festiwal, a u nas nie. W 2015 roku organizowaliśmy go po raz czwarty.

Mówisz, że to samonapędzająca się maszyna, ale przecież bez chęci do działania nic się nie

zadzieje, nawet jeśli na stole położymy milion, to jeśli ludzie nie chcą działać to milion będzie leżał dalej, bez wartości. Co w takim razie motywuje mieszkańców Chocianowca – twoją grupę do działania?

Wynik, dzieło i wspomnienia, które zostają przy wspólnej pracy i zabawie. Staram się też ich chwalić, jestem wdzięczny zawsze po każdym działaniu za ich zaangażowanie.

No tak, to wszystko jest potrzebne nawet tym którzy za swoją pracę dostają wynagrodzenie, ale w pracy społecznej bywa różnie. Czy napotykasz jakieś bariery?

Mam wielu przeciwników, ale się jeszcze taki nie urodził co by wszystkim dogodził. Mam na to sposób słucham ludzi, tych co dobrze radzą i tych co krytykują. Trudno jest też z finansami. Człowiek chciałby wiele zrobić. Piszemy projekty, pozyskujemy fundusze, ale to wciąż za mało. Kiedy byłem tylko prezesem Echa patrzyłem głównie na potrzeby kultury i zespołu, widziałem wieś, ale odkąd jestem sołtysem zauważam więcej potrzeb, obok których trudno mi być obojętnym. U mnie musi być zrobione na zicher.

Czy to oznacza że jesteś perfekcjonistą?

Tak. Jeśli się czegoś podejmuję, to ma być zrobione. Musi być dobrze albo wcale. A jak coś knocę to nie śpię po nocach. Wszystko musi być prefekt. Lubię pokazywać i czuć tzw. klasę.

Jakie są sukcesy sołectwa?

Kiedy myślę o sukcesach, to o tych z ostatnich dni, tygodni. To co było wcześniej jest wspomnieniem, warto pamiętać, ale nie ma co się zbyt długo skupiać bo trzeba iść do przodu. Cieszę się że udało się dostarczyć wodę dla mieszkańców Zagórza. To przysiółek w naszej miejscowości oddalony ok. 1 km od głównych zabudowań, nie ma tam rurociągu. Podczas suszy wystąpił problem z wodą, ponieważ studnie gospodarcze wyschły. Zależy mi aby była skończona przebudowa linii energetycznej. Sukcesem jest że, robimy festiwal. Że powstało kolo gospodyń, planujemy remont drogi. Największy sukces to, to że pozyskałem ludzi mądrych młodych i ciekawych. Organizujemy jedyny w powiecie polkowickim festiwal pieśni ludowych, robimy pikniki dla dzieci, bierzemy udział i włączamy się w organizację imprez na terenie gminy i powiatu. Przyjęliśmy i ugościliśmy wizytę studyjną francuzów. Z sukcesów infrastrukturalnych udało się poprawić oświetlenie, została zrobiona droga, był remont świetlicy. Echo działa 31 lat to moim zdaniem wizytówka sołectwa i gminy. Występowaliśmy w wielu krajach miastach, na wielu festiwalach. Ot to uważam za sukces.

Sukcesy są budujące, jak sam twierdzisz zachęcają by robić coś więcej, tworzyć nowe wizje, projekty, działania.. Jakie są marzenia sołtysa z Chocianowca?

Chce żeby Chocianowiec był wesoły, żeby ta wieś żyła, chce aby świetlica tętniła życiem. Mam plany aby rozbudować plac zabaw, wybudować boisko za świetlicą, postawić wiatę piknikową. Widzę potrzebę aby był tu punkt przedszkolny, żeby odbywały się tu warsztaty edukacyjne i rozwojowe. W tej chwili uważam że najważniejszym zadaniem jest przebudowa drogi i zagospodarowanie parku. Bardzo chcę aby obecne ruiny pałacu i zabytkowy park były wizytówką i nie psuły estetyki centrum naszej miejscowości.

Jaki jest potrzebny lider na te czasy żeby takie marzenie zrealizować?

Wytrwały, cierpliwy spokojny... i taki który umie wysłuchać ludzi, ich potrzeby, życzenie marzenie.

Czy ty się za taką osobę uważasz?

Raczej tak, ale przede wszystkim uważam że lider na dzisiejsze czasy musi słuchać młodych.

I ty ich słuchasz... Jak ustalacie priorytetowe potrzeby?

Robię zebrania, spotykają się też przedstawiciele organizacji: Rada sołectwa, KGW, Klub Sportowy „Kryształ Chocianowiec”, Grupa odnowy wsi i ECHO. Współpracujemy i kontaktujemy się na bieżąco z gminą, z naszym gminnym koordynatorem. Mieszkańcy uczestniczą w zebraniach wiejskich.

Macie wysoką frekwencję?

Nie zadowolająca, ale jakaś jest. Po przeprowadzonej ankiecie rozumiem jeszcze bardziej dlaczego. Mieszkańcy wolą komunikować się innymi narzędziami, jak portal społecznościowy

czy Internet. Jednak są sprawy, których nie da się tak załatwić.

Takie jak uchwalenie funduszu sołeckiego?

Tak, między innymi.

W jaki sposób się komunikujesz z mieszkańcami, informujesz o ważnych spotkaniach i sprawach?

Po prostu kartka, kula, poczta pantoflowa. Chociaż jak wspomniałem na zebraniach nie ma ogromnej frekwencji to staram się być w kontakcie z mieszkańcami na bieżąco, jestem dyspozycyjny. Przyznaję się, że jeszcze pracuję nad tym aby ludzie przychodzi na spotkania i zebrania. Indywidualnie jestem dla mieszkańców o każdej porze. Po wnioskach z ankiety planuję dotrzeć poprzez założenie strony sołectwa na portalu społecznościowym i mam też kogoś kto się tym zajmie. Bo sam wszystkiego nie zrobię, bez ludzi praca nie ma sensu.

Fundusz sołecki to jedna ze spraw której nie da się ustalić mailowo bo spotkać się z mieszkańcami trzeba, rozumiem że strona na facebooku pomoże we frekwencji, przekazywaniu informacji o tym, że jest ustalany. Gmina Chocianów od początku zdecydowała się na istnienie funduszu sołeckiego. Jak oceniasz potrzebę jego istnienia?

Tak uważam, że jest to potrzebne, żeby sołectwa mogły dysponować daną sumą i zarządzać nią zgodnie z potrzebami.

Przed nami wspólna praca nad aktualizacją strategii, a u Ciebie cała kadencja „sołtysowania”. Jak wynika z naszej rozmowy sołectwo Chocianowice czeka ogrom pracy i pomysłów. Czego można ci życzyć jako liderowi?

Wytrwałości i zdrowia... i zrozumienia od innych.

Zatem życzę wytrwałości i zdrowia i dużo zrozumienia od innych. Dziękuję za rozmowę.

5.3 Lider i jego drużyna

„Lider powinien być otwarty i wojowniczy, doprowadzający sprawy do końca. Jednak wszystko musi się dziać z innymi osobami. Działanie wsi bez mnie jest możliwe, ale bez tej grupy, z którą współpracuję już nie.”

Edyta Malukiewicz

Edyta Malukiewicz – członek grupy odnowy wsi, społeczniczka, była przewodnicząca Rady Sołeckiej wsi Brunów w Gminie Chocianów, obecnie radna reprezentująca sołectwo Brunów i Ogrodzisko, ma dwójki dzieci, jest lokalnym rolnikiem.

Od kiedy powstały Grupy Odnowy Wsi funkcja lidera stała się kwestią pożądaną, niektórzy do niej lgną, niektórzy stają w tej roli naturalnie, albo zgodnie z oczekiwaniami społeczności. Jak to było z Tobą? Czy myślisz, że jesteś liderką?

Nie o sobie tak nie myślę, myślę że to grupa jest liderem wsi, wszystko ciągnie, kilka osób, a mnie po prostu wybrali na swojego reprezentanta.

Rozumiem, ale jednak myślę, że tak po prostu Ciebie nie wybrali?

Oni przyszli i powiedzieli - „zostaniesz radną”, zaczęliśmy działać zanim przyszły wybory samorządowe w 2014 roku. Realizowaliśmy drobne projekty zmieniające otoczenie i estetykę wsi. Zaczęliśmy porządkować boisko, plac zabaw, organizować pierwsze zabawy. Byliśmy drużyną od początku i to ta drużyna prowadzi wsi, wspiera ją. Ja mieszkańców i tą grupę tylko reprezentuje, zresztą dzięki nim samym.

Oni czyli kto? Jak myślisz o ludziach o których opowiadasz?

Ich jest taki wiele, że ciężko wszystkich wymienić. Myślę o nich jak o przyjaciółach, nasi lokalni społecznicy to często członkowie całych rodzin, mili, otwarci i życzliwi sobie ludzie.

Jeszcze się nie zdarzyło żebym przyszła, poprosiła o pomoc i żeby ktoś mi odmówił

Może liderowi się nie odmawia (śmiech), może jednak trochę im przewodzisz?

To jest trudne pytanie.

Dlaczego?

Dlatego, że jak myślę o tym, to uważam, że wszystkie decyzje u nas są podejmowanie wspólnie, działamy razem, więc nie można powiedzieć, że jestem przewodnikiem.

W takim razie co oznacza dla Ciebie „Być liderem, przewodnikiem, reprezentantem”?

Tak naprawdę uważam, że jestem taką osobą, która zbiera informacje o potrzebach społeczności i ja je przekazuję dalej. Jestem takim łącznikiem między wioską, a gminą. Staram się o to żeby mieszkańcy żyli, w takim sołectwie jak sobie to wyobrażają.

Czy w takim razie to rola aktywnego słuchacza?

Wiesz co, tak naprawdę, nie tylko słuchacza, bo słuchacz siedzi i nie robi nic, a mnie się chce działać.

Wiem, że liderzy przyjmują różne style komunikowania się ze grupą i podejmują decyzje w różnych sposób, to co mówisz świadczy o demokratycznym podejściu do spraw wsi i wymaga wysokiego zaangażowania od osób, które działają na rzecz sołectwa. Mam przez to rozumieć, że nie musisz nikogo motywować do działania?

Nie koniecznie wymaga to motywowania, a bywa, że mam swoje zdanie w wielu sprawach. Wieś nie jest mała, a informacje bywa, że się rozpraszają, więc wymaga to komunikowania się. Często to jest tak, że to oni przychodzą sami i mówią „zróbmy coś, zorganizujemy się, działajmy, umówmy się, spotkajmy”.

Mówisz że nie uważasz się za lidera, ale na pewno masz jakieś wizje, marzenia które mają liderzy, reprezentanci sołectwa...?

Marzę o rewitalizacji zabytkowego parku, który jest w Brunowie, marzę o remoncie kościoła, odnowie i budowie ścieżek rowerowych, aby spełniła się wizja jaką wspólnie wymyśliliśmy podczas pracy nad aktualizacją Sołeckiej Strategii Rozwoju.

Czyli ?

O tym żeby Brunów był atrakcyjnym przystankiem na rowerowej trasie.

Wizja została ustalona wspólnie, ale czy twoje marzenia to też marzenia mieszkańców Twojej miejscowości?

Częściowo tak, ale o marzeniach mało rozmawiamy, częściej o potrzebach, zwłaszcza tych pierwszorzędnych. Ludzie sami mówią o potrzebach, bardzo podstawowych i przyziemnych: kanalizacja, asfaltowe drogi, oświetlenie wsi i bezpieczeństwo.

Czy w takim razie uważasz, że lider jest potrzebny do działania i jaki powinien on być , jaki jest na te czasy potrzebny, żeby takie marzenia się spełniały?

Uważam, że jest potrzebny, bo gdzieś i u kogoś wszystko musi się skupiać, informacje, potrzeby i działania. Wychodzi na to, że jak bym się nie broniła to w tym rozumieniu liderem jestem (śmiech). W zależności od skali działań, nie chodzi tylko o mój czas i moje chęci. Lider powinien być otwarty i wojowniczy, doprowadzający sprawy do końca. Jednak wszystko musi się dziać z innymi osobami. Działanie wsi bez mnie jest możliwe, ale bez tej grupy, z którą współpracuję już nie. Zależy mi żeby wszyscy mieszkańcy dbali o swoje otoczenie. Wiem, że wszyscy nie będą działać, ale chcę aby angażowało się jak najwięcej osób. Bo to nie jest tylko moja wieś, owszem czuję się za nią odpowiedzialna, ale wszyscy tworzymy to sołectwo wspólnie.

Co do tej pory udało się osiągnąć w sołectwie, odkąd działasz i współpracujesz z grupą?

To nie tylko mój sukces, ale zauważam, że ludzie są bardziej otwarci, organizujemy pikniki, dożynki, zrobiliśmy projekt odnowy wsi, zaktualizowaliśmy SSR, której zapisy realizujemy, staramy się upiększać naszą wieś, porządkujemy ją, korzystamy z lokalnych zasobów i promujemy to co się w niej dzieje na funpage’u. Bierzymy udział w imprezach, reprezentujemy dzielnie naszą wieś, organizujemy zawody sportowe dla dzieci, zajęcia podczas wakacji, półkolonie. Staramy się o przeprowadzenie scalania gruntów w Brunowie, robimy uzgodnienia

z mieszkańcami, w tym zakresie podejmujemy współpracę z powiatem, za nami są przygotowania do projektu urządzeniowo – rolnego i remont świetlicy, gdzie osobiści kładłam kafle. (śmiech)

A w planach sołeckich, co w najbliższym czasie ma się wydarzyć w Brunowie?

Jesteśmy przez zebraniem ustalania funduszu sołeckiego, wyboru nowej grupy odnowy wsi i założenia Koła Gospodyń Wiejskich, w trakcie reaktywacji stowarzyszenia odnowy i przebudowy wsi Brunów, które założyli niegdyś rodzice osób znajdujących się w obecnej grupie inicjatywnej. Tamto pokolenie zbudowało gazociąg, linię telekomunikacyjną, co w tamtych czasach było bardzo trudne, nie było środków unijnych. Tamte działania można nazwać popolitym ruszeniem, które my chcemy kontynuować, żeby po sobie też coś zostawić. Nasza młodzież i dzieci biorą aktywny udział w prowadzonych przez nas działaniach, co jest dowodem, że czym skorupka za młodu nasiąknie.... Ich udział powoduje że dzieci szanują to co jest w sołectwie, mają frajdę biegając za piłką po wykoszonym boisku, które sami sprząkali, czują że to jest też ich...

Wjeżdżając do Brunowa od strony Szklar Dolnych widnieje napis nawiązujący do patriotyzmu „W starym domu na ojczystej ziemi”, czy w kontekście wielopokoleniowości, o której opowiadasz, napis ten świadczy o waszej miejscowości?

Myślę, że Brunów dla mieszkańców jest nie tylko miejscowością, wioską, ale przede wszystkim jest dla nas wspólnym domem, o który chcemy dbać, do którego chcemy powracać, gdzie chcemy aby wychowywały się i dorastały nasze dzieci.

Czego ci życzyć?

Konsekwencji w działaniu...

A od ludzi masz oczekiwania?

Żeby się nie zmieniali. Aby nadal byli sobą.

Rozmowy przeprowadziła Edyta Rząsa

6.4 Projekty zmieniające wieś[PA13]

Oznakowanie wsi

- Ławszowa – wieś tematyczna „Leśna wieś nad Kwisą”, położona w gminie Osiecznica, nad rzeką Kwisą w Borach Dolnośląskich.

Wieś realizuje ofertę turystyczną i edukacyjną. Oznakowanie wsi: witacze, tabliczki kierunkowe i informacyjne o historii wsi oraz atrakcjach turystycznych i przyrodniczych, tablice edukacyjne przy ścieżce zmysłów, miejscu postojowym. Zajęcia dla grup dzieci i dorosłych odbywają się w Chacie Leśne Licho, w której jest również prezentacja historii wsi i mieszkańców. Oznakowane miejsce sptywów po rzece Kwisie. Więcej na www.lawszowa.pl

ŁAWSZOWA WITA
Leśna Wieś nad Kwisą

- ➔ Leśne warsztaty Artystyczne
- ➔ Spływy pontonowe i kajakowe
- ➔ Stadnina koni/jeździectwo
- ➔ Galeria "Betula"
- ➔ Zagajnik - chata grillowa.

DOLNY ŚLĄSK
www.lawszowa.pl

7. O Odnowie wsi dolnośląskiej i opolskiej

7.1 Dolnośląska wieś się zmienia

7.2 Odnowa wsi w województwie opolskim

7.1 Dolnośląska wieś się zmienia.

I to jest fakt. Odnowa Dolnośląskiej Wsi to jeden z programów realizowanych na terenie naszego województwa skierowany na rozwój i poprawę życia na wsi. Obok wpływu na poprawę infrastruktury wsi, a przez to na jakość i standard życia – Odnowa Dolnośląskiej Wsi skupia się na ludziach, ich wzajemnych relacjach, na tradycji, budowaniu tożsamości. Czyli tym wszystkim co buduje wspólnotę. Odnowa Wsi została zainicjowana na Dolnym Śląsku w roku 2009 poprzez podjęcie przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego właściwej uchwały. Do chwili obecnej 1041 sołectw ze 118 gmin zgłosiło do niego swój akces, a liczba nowo przystępujących sołectw sukcesywnie wzrasta. Świadczy to niewątpliwie o atrakcyjności programu oraz o słuszności jego realizacji.

Sukcesem Odnowy Wsi jest przede wszystkim jej wpływ na zmianę mentalności ludzi mieszkających na obszarach wiejskich, którzy dzięki niej wzięli na siebie odpowiedzialność za rozwój swoich miejscowości.

Program odnowy wsi przynosi olbrzymie korzyści społecznościom lokalnym, które go konsekwentnie realizują. Dotyczą one zarówno sfery materialnej, gospodarczej, jak również sfery związanej z kulturowaniem, lub tworzeniem nowych tradycji. Powodem jest jego prostota.

Realizacja programu opiera się na trzech zasadach:

1. Oddolności
2. Pomocniczości
3. Współdziałania czynników rozwoju lokalnego

Odnowa realizowana jest na bazie kompleksowego systemu wsparcia, finansowanego ze środków zabezpieczonych w budżecie województwa. Jego kompleksowość odwołuje się do pełnego spektrum potrzeb mieszkańców wsi. W jego ramach sołectwa otrzymują wsparcie zarówno merytoryczne, w tym, szkolenia, warsztaty, podróże studyjne, kongresy, ale także finansowe – w tym dwa konkursy na dotację – „Odnowa Dolnośląskiej Wsi” – gdzie beneficjen-

tem są Gminy oraz „Przedsięwzięcia promujące ideę odnowy wsi”, w którym beneficjentem są organizacje pozarządowe. Dzięki temu, iż system ten działa rokrocznie - grupy odnowy wsi mogą na niego liczyć i mając pewność co do jego ciągłości – mogą spokojnie realizować zaplanowane w sołeckich strategiach zadania.

Od podjęcia przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego w roku 2009 Uchwały - rok rocznie w budżecie województwa dolnośląskiego rezerwowane są środki na realizację przedsięwzięć określonych w jej treści. Daje to uczestnikom Odnowy Wsi pewność ciągłości realizowanych projektów zapisanych i zaplanowanych w sołeckich strategiach. W latach 2008-2015 na realizację Odnowy Wsi z Budżetu Województwa Dolnośląskiego przeznaczono ogółem kwotę: ok. 24 mln zł. w tym:

- Na tzw. działania miękkie, tj. szkolenia, kongresy, wyjazdy studyjne, konferencje – ok. 1.700.000 zł
- Konkurs na dotacje pn. Odnowa Dolnośląskiej Wsi – 19.433.000zł. – dofinansowanie otrzymało 895 projektów
- Konkurs pn. „Przedsięwzięcia promujące ideę Odnowy Wsi” – 2.798.510 zł. - dofinansowanie otrzymały 622 projekty.

W ramach systemu wparcia w latach 2009-2015 zorganizowane zostały 33 spotkania i szkolenia dla liderów wiejskich z zakresu min. zakładania stowarzyszeń, pisanie i rozliczanie projektów oraz budowania oferty wsi. Zorganizowano także 21 podróży studyjnych, w których udział wzięto 945 liderów wiejskich i gminnych koordynatorów Odnowy Wsi. Wyjazdy zorganizowane zostały zarówno do wsi w województwie dolnośląskim – laureatów konkursu „Piękna Wieś Dolnośląska”, jak i do wsi tematycznych w województwach : pomorskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, podlaskim, małopolskim i podkarpackim. Ponad 900 sołectw posiada opracowane pod opieką naszych Moderatorów – sołeckie strategie rozwoju, w których zaplanowane zostały liczne projekty mające na celu poprawę jakości życia w swoich miejscowościach. Miejscowości uczestniczące w Odnowie Samorząd Województwa wspiera także w ramach współpracy ze światem nauki, w tym z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu oraz Uniwersytetem Wrocławskim. Efektem tej współpracy są dokumenty wypracowane przez studentów i pracowników naukowych obu uczelni dot. min. inwentaryzacji zasobów kultury materialnej i przestrzeni wiejskiej. Do chwili obecnej kilkanaście wsi-laureatów konkursu „Piękna Wieś Dolnośląska” – otrzymywali taką dokumentację w formie nagrody specjalnej. Współpraca z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu to także konkurs na logo Odnowy Wsi – przygotowany i przeprowadzony przez Uniwersytet oraz dwie konferencje jakie zostały wspólnie zorganizowane przez Urząd i Uniwersytet. Pierwsza pn. „Transformacje krajobrazu wiejskiego Dolnego Śląska” dotyczyła przeobrażeń krajobrazu wiejskiego jaka ma miejsce obecnie, a druga pn. „Szkoła wiejska jako centrum aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich”.

Konkurs „Piękna Wieś Dolnośląska” – to kolejny element wsparcia ale i także promocji najbardziej aktywnych i kreatywnych wsi i projektów. Od 2009r. co roku kilkadziesiąt wsi rywalizuje ze sobą w ramach czterech kategorii konkursowych, lecz w przypadku tego konkursu mimo, że nagrodę odbierze tylko kilka z nich - wygranymi czują się wszyscy uczestnicy, gdyż nagrodą dla nich jest sam udział i zaprezentowanie siebie i swoich sukcesów. Coroczny Kongres Odnowy Wsi na którym spotyka się za każdym razem 250 liderów Wiejskich – to nie tylko ich merytoryczne wsparcie ale może przede wszystkim organizacja przez Samorząd możliwości spotkania się i wymiany doświadczeń z realizacji swoich planów.

Siedem lat funkcjonowania Odnowy Dolnośląskiej Wsi – to nie tylko ponad tysiąc wsi w programie, kilkadziesiąt stowarzyszeń wiejskich i fundacji, kilkanaście wsi tematycznych, zmiana wyglądu wsi, nowe świetlice, place zabaw, spotkań itp. – to przede wszystkim zmiana jaka nastąpiła w samych mieszkańcach wsi dolnośląskich. Wzrost poczucia, że są u siebie, wzięcie odpowiedzialności za swoje otoczenie, nabywanie nowych umiejętności dla dobra innych, i wiele wiele innych cech jakimi dolnośląscy Odnowiciele mogą się pochwalić.

7.2 Odnowa wsi w województwie opolskim

Województwo Opolskie jako pierwsze w kraju rozpoczęło w 1997r. wdrażanie regionalnego programu odnowy wsi, który dzięki zaangażowaniu mieszkańców wsi, przedstawicieli gmin i władarzy województwa, stał się jednym z kluczowych działań aktywizujących społeczności lokalne. Od ponad 19 lat podejmowane są działania, które początkowo bazowały na doświadczeniach regionu partnerskiego województwa opolskiego, landu Nadrenii – Palatynat. Obecnie Program Odnowy Wsi oferuje uczestnikom – sołectwom system wsparcia, który pobudza i aktywizuje społeczność lokalną, zgodnie z wcześniej opracowaną strategią rozwoju wsi porządkującą działania i plany sołectw.

Misją Programu Odnowy jest doprowadzenie do stanu, w którym wsie:

- **mają przywództwo** świadome swego powołania do prowadzenia odnowy wsi i **wiedzą jak ów proces przebiega,**
- posiadają akceptowaną przez ogół mieszkańców **strategię rozwoju wsi,**
- **otrzymują niezbędne wsparcie** ze strony gminy i regionu na rzecz oddolnej realizacji strategii.

Ideą programu jest zaangażowanie trzech szczebli administracyjnych. Impuls do działania wychodzi ze strony Samorządu, który propaguje pewne rozwiązania i zachęca mieszkańców sołectw do podejmowania wspólnych wysiłków i planowania wspólnych projektów. Zaktywizowane sołectwo zgodnie z przyjętymi zasadami uczestnictwa podejmuje uchwałę na zebraniu wiejskim, wyrażającą chęć przystąpienia do Programu. Uchwała Zebrania wiejskiego jest następnie zatwierdzana przez Radę Gminy (Radę Miasta). Taki trójszczeblowy sposób działania jest pierwszym z aspektów sterownia rozwojem w skali województwa. Sam zaś Program Odnowy Wsi to szereg działań aktywizujących obszary wiejskie, a w zasadzie społeczności lokalne tam mieszkające.

W województwie opolskim do końca 2015r. w Programie Odnowy Wsi uczestniczyło 707 sołectw z 68 gmin. Największy przyrost liczby uczestników w Programie nastąpił od 2007r., co związane było z połączeniem Programu Odnowy Wsi (efektami realizacji projektów w Programie) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 –2013. W związku ze wzrostem nakładów środków unijnych na działania odnowy wsi wsparcie finansowe z budżetu Samorządu Województwa sukcesywnie malały.

Program Odnowy Wsi - Zestawienie działań Samorządu Województwa Opolskiego zrealizowanych w latach 2007, 2011-2015							
L.P.	Budżet/Działanie	2007	2011	2012	2013	2014	2015
1	Liczba sołectw	544	589	712	719	703	707
2	Liczba gmin	66			68		
3	Budżet w tys. zł (SW i KSOW)	837	685	405	362	145	146
4	Liczba szkoleń/ uczestnicy	19/1427	4/286	2/398	2/302	4/240	1/130
5	Podróże studyjne/ ilość uczestników	3/45	1/35	1/40	1/27	1/8	1/28
6	Konkurs „Piękna Wieś Opolska” - uczestnicy	51	37	31	36	19	21

Analizując ten okres funkcjonowania Programu Odnowy Wsi można wyodrębnić kilka jego etapów. W pierwszych latach wdrażania Programu główny nacisk położony był na aktywizację obszarów wiejskich, mobilizację mieszkańców do zmiany sposobu patrzenia na własne małe ojczyzny. W 2007r. zorganizowano VI Europejski Kongres Odnowy Wsi, którego efektem merytorycznym było rozpoczęcie wdrażania modelu „Wsi przyszłości”. Mieszkańcy sołectw stanęli przed ogromnym wyzwaniem utworzenia sołectw cechujących się wysokim poziomem rozwoju z odpowiednią infrastrukturą i strategią działania. Samorząd Województwa poprzez zestaw instrumentów finansowych i niefinansowych podjął starania, aby zachęcić mieszkańców wsi do sukcesywnego wypełniania ustalonego modelu. Efektem miało być powstanie „**Wsi Przyszłości**”, czyli miejscowości, która potrafi wywołać i utrzymać zainteresowanie sobą jako atrakcyjnym miejscem inwestycji, kooperacji, zamieszkania i pracy, a przez to jest żywotna i ma zdolność trwałego rozwoju. Tak zdefiniowana wieś – „**Wieś Przyszłości**” - wina stanowić **cel polityki rozwoju obszarów wiejskich w regionie**.

Kolejnym wyzwaniem, przed którym postawiono opolskie sołectwa było sformułowanie w 2012r. koncepcji Sieci Najciekawszych Wsi, która stała się szansą na kultywowanie wiejskości i zachowanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego, a tym samym rozwoju najcenniejszych miejscowości. Tworzenie sieci miejscowości o rozpoznawalnej marce oraz dających gwarancję pobytu o wysokim poziomie atrakcyjności i jakości usług, miało stać się realną strategią rozwoju dla sołectw, które podejmą staranie o spełnienie kryteriów uczestnictwa.

Obecnie Odnowa Wsi stanęła przed nowym wyzwaniem – ochrony otaczającego środowiska przyrodniczego, bioróżnorodności przyrodniczej. W efekcie obok zachowania dziedzictwa zabytkowego, kulturowego i kulinarnego uwaga liderów odnowy wsi zostanie zwrócona na otaczającą wsie przyrodę, na zachowanie rodzimych gatunków roślin i zwierząt oraz uwrażliwienie na występowanie w środowisku gatunków chronionych.

Podsumowując realizowany od 1997 r. Program Odnowy Wsi stanowi przykład synergii działań. Spowodował on zmianę nastawienia władz samorządu województwa i gmin oraz zaktywizował lokalną społeczność. Umiejętność wykorzystania wsparcia środków unijnych, jak te determinacja i zaangażowanie mieszkańców- społeczników, przyczyniło się do znaczącej poprawy jakości życia na obszarach wiejskich. Tym samym wsie stały się nie tylko dobrym miejscem do zamieszkania, ale także stworzyły ciekawą ofertę dla turystów i potencjalnych nowych mieszkańców.

8. Przykłady użytecznych narzędzi

Przykład 1. Ankietyzacja mieszkańców

Ankieta dotycząca kierunków rozwoju wsi .....

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do wypowiedzenia się w sprawie kierunków i projektów wspierających rozwój naszego sołectwa.

W ..... roku uchwaliliśmy sołecką strategię rozwoju. Ze względu na realizację wielu zadań nasza sołeczka strategia wymaga uzupełnienia i aktualizacji.

Państwa głos wzbogaci prace nad tym dokumentem. Jednocześnie zapraszamy do wzięcia udziału w spotkaniu warsztatowym poświęconym aktualizacji sołeczkiej strategii i nakreśleniu nowych projektów dla sołectwa. Odbędzie się..... .

1. Poniżej wymienione są obszary rozwoju naszego Sołectwa. Które z nich Pani/Pana zdaniem wymagają najpilniejszych potrzeb inwestycyjnych (prosimy określić cyfrą w kwadracie, od 1 najpilniejsze do 7 najmniej pilne, a poniżej wymienić jakie konkretne inwestycje są potrzebne)

Kultura, sport:

.....

Ochrona środowiska, przyrody:

.....

Edukacja (żłobek, przedszkole, zajęcia w świetlicy):

.....

Infrastruktura (wodociąg, kanalizacja, gazociąg, oświetlenie, chodniki, parkingi):

.....

Komunikacja (Internet, telefon):

.....

Bezpieczeństwo (monitoring, oznakowanie spowalniająca ruch):

.....

2. Z wymienionych wyżej obszarów prosimy o wybranie 3 najpilniejszych zadań (np. remont chodnika, budowa parkingu, prowadzenie zajęć w świetlicy dla najmłodszych):

.....

.....

.....

3. Które z dotychczasowych działań sołectwa należy kontynuować (proszę zaznaczyć wybrane działanie znakiem „X”).

.....

.....

.....

.....

4. Które zadania w naszej miejscowości mogą być realizowane przy zaangażowaniu mieszkańców (proszę zaznaczyć wybrane działanie znakiem „X”).

Organizacja cyklicznych imprez

Wspólne spotkanie miejscowości

Upiększanie miejscowości

Uczestnictwo w zebraniach wiejskich

Pomoc sąsiedzka

Inne: .....

5. Czy uczęszczasz Pan/Pani na zebrania sołectwie (proszę zaznaczyć odpowiedź znakiem X)

- tak
- nie, bo:
- brak czasu
  - nie interesują mnie sprawy sołectwa
  - nie pasują mi pory prowadzenia zebrań wiejskich
  - nie odpowiada mi sposób prowadzenia zebrań
  - inne: .....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.

Prosimy o jej przekazanie do .....

Osoba wypełniająca:

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wiek:

- 12-18
- 19-25
- 26-50
- 51-65
- Powyżej 66

Przykład

Ankieta dotycząca kierunków rozwoju wsi .....

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do wypowiedzenia się w sprawie kierunków i projektów wspierających rozwój naszego sołectwa.

W ..... roku uchwaliliśmy sołecką strategię rozwoju. Ze względu na realizację wielu zadań nasza sołeczka strategia wymaga uzupełnienia i aktualizacji.

Państwa głos wzbogaci prace nad tym dokumentem. Jednocześnie zapraszamy do wzięcia udziału w spotkaniu warsztatowym poświęconym aktualizacji sołeczkiej strategii i nakreśleniu nowych projektów dla sołectwa. Odbędzie się..... .

1. Proszę wymienić Pani/Pana zdaniem najbardziej udane przedsięwzięcie w zakresie rozwoju infrastruktury naszej wsi w ostatnich 4 latach (np. kanalizacja, drogi, oświetlenie, parkingi, świetlica wiejska, boisko, plac zabaw)

.....

.....

.....

.....

2. Które przedsięwzięcia organizowane w naszej wsi najbardziej aktywizują i integrują mieszkańców

- Cykliczne imprezy (Jakie?)
- .....
- Wspólne porządkowanie miejscowości
- .....
- Szkolenia, warsztaty (jakie?)
- .....

Zebrania wiejskie

.....
 Inne:

.....
3. Proszę wymienić najpilniejsze inwestycje do realizacji w najbliższych latach na terenie naszej miejscowości:

.....
.....
.....

4. Jakie działania należy podjąć aby mieszkańcy bardziej angażowali się w sprawy sołectwa:

Zintensyfikowanie przekazywania informacji o sprawach dot. sołectwa (jak?)

.....
 Zmienić sposób prowadzenia zebrań wiejskich (jak?)

.....
 Założyć stowarzyszenie działające na rzecz sołectwa

.....
 Realizować wspólne prace we wsi (jakie?)

.....
Inne:

.....

5. W jaki sposób chce Pan/Pani otrzymywać informacje o sprawach sołectwa:

Poprzez strony internetowe

Poprzez pocztę elektroniczną

Poprzez tablicę ogłoszeń

Pisemnie

Inne:

.....

6. Czy orientuje się Pan/Pani na jakie zadania wydatkowany jest fundusz sołeczki w naszej miejscowości ?:

- tak, wiem

- tak, trochę wiem

- nie wiem

7. Podaj temat do omówienia na najbliższym zebraniu:

.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.

Prosimy o jej przekazanie do .....

Osoba wypełniająca:

Płeć:

Kobieta

Mężczyzna

Wiek

12-18

19-25

26-50

51-65

Powyżej 66

Przykład 2. Ocena stanu zaawansowania wdrażania sołeckiej strategii / odnowy wsi.

Ocena stanu zaawansowania wdrażania sołeckiej strategii / odnowy wsi. Ankieta wypełniana przez mieszkańców w trakcie warsztatów

OCENA PROCESU ODNOWY WSI przez mieszkańców w miejscowości _____
ROK STARTU _____

OBSZAR STANDARD ŻYCIA

1) Infrastruktura techniczna

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

2) Infrastruktura społeczna

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

OBSZAR JAKOŚĆ ŻYCIA

3) Aktywność mieszkańców

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

4) Komunikacja pomiędzy mieszkańcami

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

5) Współpraca sąsiedzka

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

6) Oferta kulturalna, edukacyjna, wypoczynku i rekreacji

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

OBSZAR TOŻSAMOŚĆ ŻYCIA WIEJSKIEGO

7) Kultywowanie lokalnych tradycji

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

8) Dbłość o dziedzictwo historyczno-kulturowe

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

9) Dbłość o zasoby przyrodnicze

Rok startu:

0 1 2 3 4 5   **Dziś:** 0 1 2 3 4 5

|_|_|_|_|_| |_|_|_|_|_|_|

OBSZAR BYT WSI

10) Umiejętność pozyskiwania środków finansowych na rozwój sołectwa

Rok startu:

0 1 2 3 4 5

Dziś:

0 1 2 3 4 5

11) Miejsca pracy

Rok startu:

0 1 2 3 4 5

Dziś:

0 1 2 3 4 5

12) Promocja wsi

Rok startu:

0 1 2 3 4 5

Dziś:

0 1 2 3 4 5

Przykład 3 Ocena zaawansowania soleckiej strategii. Tabela wypełniana przez moderatora

Ocena zaawansowania odnowy wsi _____ w gminie..... Liczba mieszkańców..... * Wstaw X gdy wieś spełnia warunek w roku startu lub dziś		Dziś ..... r.	Rok startu	Dziś ..... r.	Rok startu	Dziś ..... r.	Rok startu	Dziś ..... r.
Faza odnowy	I. Zakres działań / skala zmian	Dziś ..... r.	Rok startu	II. Rozwój organizacyjny	Rok startu	Dziś ..... r.	Rok startu	III. Sterowanie rozwojem
A inicjalna	1. Działania przede wszystkim integrujące mieszkańców			1. Zawiązana grupa odnowy wsi ,				1a. Planowanie w krótkim horyzoncie czasowym
	2. Pierwsze punktowe zmiany w przestrzeni publicznej			2. Początki koordynacji działań liderów lub / i organizacji we wsi				1b. Opracowany plan odnowy wsi
	3. Porządkowanie posesji prywatnych i terenów publicznych							2. Doraźne kontakty z mieszkańcami
B początko wa – projekty punktowej zmiany	1a. Różnorodne projekty nastawione na usunięcie podstawowych barier i zaspokojenie głównych potrzeb			1a. Liczna grupa odnowy wsi skupiająca większość liderów lub				1. Systematyczne planowanie działań (np. roczne plany rzeczowo-finansowe, kalendarze imprez)
	1b. Projekty dla pozyskania środków na przedsięwzięcia publiczne			1b. Zawiązane stowarzyszenie na rzecz odnowy (rozwoju) wsi				2. Kontakty z mieszkańcami z zast. prostych instrumentów komunikacji wewnętrznej
	2. Wiodące zmiany w przestrzeni publicznej			2. Skoordynowane działania organizacji, instytucji lub/i liderów obecnych we wsi				3. Zachęty do odnowy prywatnych posesji i utrzymywania przestrzeni publicznej
C zaawanso wana – projekty jakościow a zmiany	1a. Projekty kompleksowo kształtujące strukturę wsi lub kluczowe obszary życia			1a. Działania koalicja (organizacji, instytucji i liderów) na rzecz odnowy wsi lub				4. Wykorzystywanie środków gminnych lub innych gminnych form wsparcia
	1b. Projekty dla pozyskania partnerów zewn.							1a. Systematycznie planuje się rozwój (plan odnowy wsi jest aktualizowany)
	1c. Projekty wyróżniające wieś i /lub tworzące wizerunek wsi			1b. Stowarzyszenie odnowy wsi jest liczne i koordynuje działania na rzecz wsi				1b. Umiejętność formułowania projektów
	1d. Projekty tworzące lokalny produkt lub warunki pozyskiwania dochodów indywidualnych			2. Skoordynowanemu działaniu na rzecz wsi organizacji i instytucji towarzyszy aktywność i udział poszczególnych grup mieszkańców lub grup sąsiedzkich				2. Systematyczne kontakty z mieszkańcami z zast. np. informatora, biuletynu, strony www, itp
	2. Kształtuje się centrum wsi , wzrasta ład przestrzenny i architektoniczny							3. Istnieją metody zapewnienia zgodności działań na posesjach z programem odnowy wsi
	3. Powszechna odnowa prywatnych posesji oraz powseczne zaangażowanie mieszkańców w utrzymanie przestrzeni publicznej			1a. Działania instytucja rozwoju lokalnego /Centrum Aktywności				4. Pozyskiwane są środki / wsparcie zewnętrzne
	1a. Powiązane ze sobą projekty (lokalnie oraz regionalnie) ukierunkowane na tworzenie lub							5a. Nawiązana współpraca z otoczeniem
								5b. Promocja wsi
								1a. Kompleksowe i szczegółowe planowanie przestrzenne

D całościowo – a – projekty trwałego rozwoju	utrzymanie miejsc pracy oraz dopływ lub wzrost cyrkulacji pieniądza					
	1b. Projekty wsi tematycznej lub zaawansowana specjalizacja wsi			Lokalnej (na bazie stowarzyszenia lub innej organizacji)		
	2. Ukształtowane centrum wsi, widoczny ład przeznaczony i architektoniczny			1b. Obecne jest wiejskie centrum		
	3. Dostosowanie projektów prywatnych do planu odnowy wsi.			2. Rozwój wsi jest oparty na skoordynowanej aktywności stowarzyszeń, kluczowych grup mieszkańców (rolników, młodzieży, przedsiębiorców, kobiet) oraz / lub grup sąsiedzkich		
						1b. Projektowanie rozwoju (działanie w ramach projektów)
						1c. Powszechny udział grup mieszkańców w strategicznym planowaniu rozwoju
						2. System komunikacji wewnętrznej
						3. Sposoby wspierania projektów prywatnych
						4. Udział w programach zapewniających wsparcie wielu działań
						5a. Szeroka i sieciowa współpraca z otoczeniem
						5b. Rozwinięta promocja wsi

Przykład 4 Karty oceny zaawansowania sołeckiej strategii.

Tabela wypełniania przez lidera i moderatora

1. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie funkcjonowania grupy inicjatywnej? Oceń jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Istnieje tylko rada sołeczka,			A
Zawiązana grupa odnowy wsi,			A
Rozproszone działanie liderów/ organizacji			A
Brak spotkań mieszkańców inicjowanych oddolnie			A
koordynacja działań liderów lub/ i organizacji we wsi			B
Liczna grupa odnowy wsi skupiająca większość liderów			C
Zawiązane stowarzyszenie na rzecz odnowy (rozwoju) wsi			C
Działa koalicja (organizacji, instytucji i liderów) na rzecz odnowy wsi lub			D
2. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie realizacji projektów? Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
Brak działań lub działania fragmentaryczne			A
Brak zmian w przestrzeni publicznej			A
Projekty przede wszystkim integrujące mieszkańców			B
Pierwsze punktowe zmiany w przestrzeni publicznej			B
Porządkowanie posesji prywatnych i terenów publicznych			B

Różnorodne projekty nastawione na usunięcie podstawowych barier i zaspokojenie głównych potrzeb			C
Projekty dla pozyskania środków na przedsięwzięcia publiczne			C
Mieszkańcy podejmują odnowę własnych posesji i utrzymanie przyległej przestrzeni publicznej			C
Widoczne zmiany w przestrzeni publicznej			C
Projekty kompleksowo kształtujące strukturę wsi lub kluczowe obszary życia			D

3. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie funkcjonowania grupy inicjatywnej? Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Istnieje tylko rada sołecka,			POZA FAZAMI
Zawiązana grupa odnowy wsi,			A
Rozproszone działanie liderów/ organizacji			POZA FAZAMI
Brak spotkań mieszkańców inicjowanych oddolnie			A
koordynacja działań liderów lub/ i organizacji we wsi			B
Liczna grupa odnowy wsi skupiająca większość liderów			C
Zawiązane stowarzyszenie na rzecz odnowy (rozwoju) wsi			C
Działą koalicja (organizacji, instytucji i liderów) na rzecz odnowy wsi			C
Rozwojem wsi steruje Stowarzyszenie odnowy wsi			D

Tabela wypełniania przez lidera i moderatora

4. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie kontaktów między mieszkańcami i wymiany informacji? Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Brak spotkań mieszkańców inicjowanych oddolnie			A
Doraźne kontakty z mieszkańcami			A
Kontakty z mieszkańcami z zast. prostych instrumentów komunikacji wewnętrznej			B
Systematyczne kontakty z mieszkańcami z zast. np. informatora, biuletynu, strony www, itp			C
Nawiązana współpraca z otoczeniem			C
Powszechny udział grup mieszkańców w strategicznym planowaniu rozwoju			D
System komunikacji wewnętrznej			D
Szeroka i sieciowa współpraca z otoczeniem			D
5. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie umiejętności zarządzania funduszami zewnętrznymi? Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
Nie pozyskuje się funduszy			A
Istnieje tylko fundusz sołecki			A
Pozyskiwanie środków od sponsorów oraz nagród i wystaw			B
Wykorzystywanie środków gminnych lub innych gminnych form wsparcia			C

Umiejętność formułowania projektów			B
Pozyskiwane są środki / wsparcie zewnętrzne			D
Wykorzystywanie środków gminnych lub innych gminnych form wsparcia			D
Umiejętność formułowania projektów			D

6. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie umiejętności zarządzania funduszami zewnętrznymi?

Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.

	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Nie pozyskuje się funduszy			A
Brak funduszu sołectkiego			A
Istnieje tylko fundusz sołectki			B
Kolektywne zarządzanie funduszem sołectkim			B
Zadania funduszu sołectkiego są spójne ze strategią			B
Pozyskiwanie środków od sponsorów oraz nagród i wystaw			C
Wykorzystywanie środków gminnych lub innych gminnych form wsparcia poza funduszem sołectkim np. inicjatywa lokalna, konkursy ofert itp.			C
Umiejętność formułowania projektów			C
Pozyskiwane są środki / wsparcie zewnętrzne w tym środki z programów rządowych, regionalnych, unijnych i prywatnych			D

7. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie PROMOCJI?

Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.

	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Istnieje strona internetowa lub funpage			A
Istnieje system identyfikacji wizualnej (logo, Hasło wsi, spójna kolorystyka materiałów promocyjnych)			C
Wieś posiada gadżety promocyjne			B
Wieś ma wydaną publikację/folder			C
Wieś należy do sieci wiosek tematycznych			D
Wieś ma zbudowaną ofertę i/lub przeszła warsztaty budowania oferty			C
Wieś uczestniczy w targach/wystawach			C
Wieś ma markę lokalną, jest rozpoznawana w regionie			D

8. Jak oceniasz proces odnowy wsi w zakresie planowania jej rozwoju? Ocen jak było w roku startu, a jak wygląda to teraz przez w stawienie znaku X jeśli dotyczy/ło twojej miejscowości.			
	Rok startu	Dziś	Faza - analizuje moderator
Brak działań lub działania fragmentaryczne			POZA FAZAMI
Brak zmian w przestrzeni publicznej			A
Projekty przede wszystkim integrujące mieszkańców			A
Pierwsze punktowe zmiany w przestrzeni publicznej			B
Porządkowanie posesji prywatnych i terenów publicznych			C
Różnorodne projekty nastawione na usunięcie podstawowych barier i zaspokojenie głównych potrzeb			C
Projekty dla pozyskania środków na przedsięwzięcia publiczne			D

Kilka słów o organizacji realizującej projekt

Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja” jest organizacją pożytku publicznego działającą od 1991 r. Aktywność Fundacji koncentruje się na wspieraniu lokalnych inicjatyw społecznych na rzecz zrównoważonego rozwoju. Organizacja pomaga społecznościom lokalnym w poszukiwaniu własnych dróg rozwoju poprzez planowanie a potem wdrażanie ofert tematycznych wsi, wzmacnianie przedsiębiorczości w stowarzyszeniach wiejskich, wspieranie liderów i odnowy wsi oraz udziału mieszkańców w decyzjach lokalnych.

W ciągu wielu lat działania zespół Fundacji wypracował własne metody angażowania mieszkańców w inicjatywy na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz wykorzystania dziedzictwa kulturowego wsi.

Więcej o projektach:

www.zielonaakcja.pl

www.wioskizpomyslem.pl

www.pszczoly.zielonaakcja.pl

www.malaretencja.pl

Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”

ul. Orła Białego 2, 59-220 Legnica

tel.76 862 94 30

